

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 - Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

DAŇOVÁ OPTIMALIZACE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

PERSONAL INCOME TAX OPTIMIZATION

Číslo závěrečné práce DP - PE - KFÚ - 2002 18

MICHAELA KNÍŽKOVÁ

Vedoucí práce: Dr. Ing. Olga Hasprová, KFÚ

Konzultant: Ing. Monika Händelová, KFÚ

Ing. Rostislav Černý, KFÚ

Počet stran 76

Počet příloh 5

Datum odevzdání 23.5.2002

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

Michaelu K n í ž k o v o u

obor č. 6208 T Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111 / 1998 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu:

Daňová optimalizace daně z příjmů fyzických osob

Pokyny pro vypracování:

1. Daňová soustava po roce 1993
2. Legislativa daně z příjmu fyzických osob
3. Možnosti daňových zvýhodnění daně z příjmu fyzických osob
4. Zdanění příjmů domácností bez daňové optimalizace
5. Návrh daňové optimalizace domácnosti

KFU / POE-FU

1/55/10 H

91A. 24A. Miloh

Rozsah grafických prací:

50 - 60 stran textu + nutné přílohy

Rozsah průvodní zprávy:

Seznam odborné literatury:

- Zákon č. 586/92 Sbírky o dani z příjmu
- Občanský zákoník
- Vančurová a kol.: Daňový systém 2001 aneb učebnice daňového práva. VOX, Praha 2001
- Hovorka, M.: Daňové triky a tipy aneb pro každého něco ke snížení daní. Sagit, Ostrava 1999
- Rambousek, J. a kol.: Praktický průvodce daněmi. Verlag Dashöfer, Praha 2001
- PricewaterhouseCoopers: Czech taxation in 2000, Trade Links, Prague 2000

Vedoucí diplomové práce: Dr. Ing. Olga Hasprová

Konzultant: Ing. Monika Händelová, Ing. Rostislav Černý

Termín zadání diplomové práce: 31. října 2001

Termín odevzdání diplomové práce: 24. května 2002



Dr. Ing. Olga Hasprová
vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Ehleman, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího a konzultanta. Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména §60 (školní dílo) a §35 (o nevýdělečném užití díla k vnitřní potřebě školy).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé práce (prodej, zapůjčení apod.)

Jsem si vědom toho, že použít svou diplomovou práci či poskytnout licenci k jejímu užití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše).

Po pěti letech si mohu tuto práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne 15.5.2002

Michaela Kučerová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala ing. Monice Händelové za pomoc při upřesnění tématu a panu ing. Rostislavu Černému za poskytnutí podnětů pro vypracování této diplomové práce, projevenou ochotu a čas, který mi věnoval.

Děkuji

Michaela Knížková

Resumé

Téma mé diplomové práce je daňová optimalizace daně z příjmů fyzických osob. V první kapitole je přiblížena daňová soustava České republiky platná od 1.1.1993, základní principy a krátce je popsána i správa daní, tj. placení daní, záloh a při neplnění povinností daných zákonem stanovení pokut a penále. Druhá kapitola se věnuje dani z příjmu fyzických osob. V ní jsou vysvětleny základní pojmy, typy příjmů podléhajících dani z příjmů fyzických osob a způsoby, kterými se plní daňová povinnost. V příloze jsou uvedena schémata důležitých postupů a tabulky se základními údaji nutnými pro stanovení základu daně, záloh a daňové povinnosti. Třetí kapitola vymezuje konkrétní možnosti snížení daňové povinnosti domácností s krátkými příklady a nakonec je uveden příklad využití osvobozených příjmů a příklad rozdílného uplatnění nezdanitelných částek na děti.

Résumé

The theme of my thesis is personal income tax optimization. The first chapter describes the tax system of the Czech republic effective since 1.1.1993, main principles and the tax administration, e.g. advance and final tax payment, fines and penalties in case of breach. The second chapter describes basic provisions of personal income tax, taxable income types and methods of fulfillment of tax obligations. In the annexes there are process schemes and tables with information required for definition of the tax base, advance payments and tax duty. The third chapter specifies actual possibilities of tax liability decrease at households with brief examples. Finally, an example of use of incomes and deductible amounts for children is presented.

OBSAH

Seznam grafů, schémat a tabulek	9
Seznam zkratek a symbolů	10
Úvod	11
1 Daňová soustava České republiky	12
1.1 Základní principy nového českého daňového systému	14
1.2 Daně k ochraně životního prostředí	17
1.3 Správa daní	20
1.4 Přehled právních předpisů pro daně z příjmů	22
2 Daň z příjmů fyzických osob	23
2.1 Historie	23
2.2 Základní změny ve struktuře daně	24
2.3 Příjmy a základ daně	25
2.3.1 Předmět daně.....	26
2.3.2 Příjem ze závislé činnosti a funkčních požitků.....	28
2.3.3 Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.....	29
2.3.4 Příjmy z kapitálového majetku.....	31
2.3.5 Příjmy z pronájmu.....	32
2.3.6 Ostatní příjmy.....	32
2.3.7 Nezdánitelné částky a odčitatelné položky.....	34
2.4 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků	36
2.4.1 Zálohy na daň u hlavního zaměstnavatele.....	36
2.4.2 Zálohy u dalšího zaměstnavatele.....	37
2.4.3 Zdanění jednorázových mezd a doplateků mezd za uplynulá období.....	37
2.4.4 Roční vyrovnání daňové povinnosti u daně z příjmů ze závislé činnosti.....	39
2.5 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob	40
2.6 Zdanění příjmů fyzických osob v daňovém přiznání	44
2.7 Výnos daně	44

3 Daňová optimalizace domácností	48
3.1 Co je legální a co protiprávní	48
3.2 Významná osvobození	50
3.3 Odpočty	56
3.3.1 Nezdánitelné částky.....	57
3.3.2 Odčitatelné položky.....	63
3.4 Minimální výše daně	67
3.5 Ostatní možnosti snížení daňové povinnosti	67
3.6 Příklady	69
3.6.1 Nulová daňová povinnost a osvobozené příjmy.....	69
3.6.2 Uplatnění nezdánitelných částek na děti.....	73
3.7 Daně a volby 2002	79
 4 Závěr	 82
 Seznam literatury	 88
 Seznam příloh	 91

Seznam grafů, schémat a tabulek

Graf č. 1: Podíly jednotlivých daní na daňových příjmech ČR	17
Graf č. 2: Podíl nedoplatků jednotlivých daní na celkovém objemu nedoplatků k 30.9.2001.....	46
Schéma č. 1: Daňové příjmy státního rozpočtu ČR [5]	12
Schéma č. 2: Členění příjmů fyzických osob podléhajících dani z příjmů [4].....	27
Schéma č. 3: Příjmy z podnikání	30
Schéma č. 4: Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti	30
Tabulka č. 1: Daňové kontroly v roce 2000	21
Tabulka č. 2: Daňová pásma	44
Tabulka č. 3: Úspora na DP u příspěvků od zaměstnavatele	66
Tabulka č. 4: Úspora na SZP u příspěvků od zaměstnavatele	55

Seznam zkratek a symbolů

%	procento
§	paragraf
CEFTA	Central European Free Trade Association (Středoevropská zóna volného obchodu)
č.	číslo
ČNR	Česká národní rada
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DP FO	daň z příjmů fyzických osob
DP PO	daň z příjmů právnických osob
DP	daň z příjmů
DPH	daň z přidané hodnoty
EBRD	European Bank for Research and Development (Evropská banka pro obnovu a rozvoj)
EU	European Union (Evropská unie)
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb
HDP	hrubý domácí produkt
IMF	International monetary fund (Mezinárodní měnový fond)
k.s.	komanditní společnost
Kč	koruna česká
MF	Ministerstvo financí
mld.	miliarda
MW	megawatt
např.	například
NATO	North Atlantic Trade Organization (Severoatlantská obchodní organizace)
odst.	odstavec
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
písm.	písmeno
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka
SZP	sociální a zdravotní pojištění
tj.	to je
tzn.	to znamená
UN	United Nations (Organizace spojených národů)
v.o.s.	veřejná obchodní společnost
viz.	podívejte se na
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
ZDP	zákon o daních z příjmů

Úvod

Ve třetím roce mého studia na Technické univerzitě v Liberci jsem psala ročníkový projekt zabývající se daňovou soustavou České republiky se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob. Jak jsem se začala podrobněji seznamovat s jednotlivými daněmi a následně nejpodrobněji s daní z příjmů fyzických osob, vzrůstal u mě zájem věnovat se možnostem snížení daňové povinnosti.

Vybrala jsem si daň z příjmů fyzických osob, protože je to daň, se kterou jsem se již setkala a je pravděpodobné, že i v budoucnu se s ní budu často setkávat, ať už jako zaměstnanec, kterému se o odvod daně stará zaměstnavatel, nebo jako osoba, která bude muset vyplnit a podat daňové přiznání sama.

Téma mé diplomové práce je Daňová optimalizace daně z příjmů fyzických osob, ale protože se nebudu zabývat žádnými jinými daněmi, jejichž celkové odvody státu bych optimalizovala, jedná se spíše o minimalizaci daňové povinnosti daně z příjmů fyzických osob.

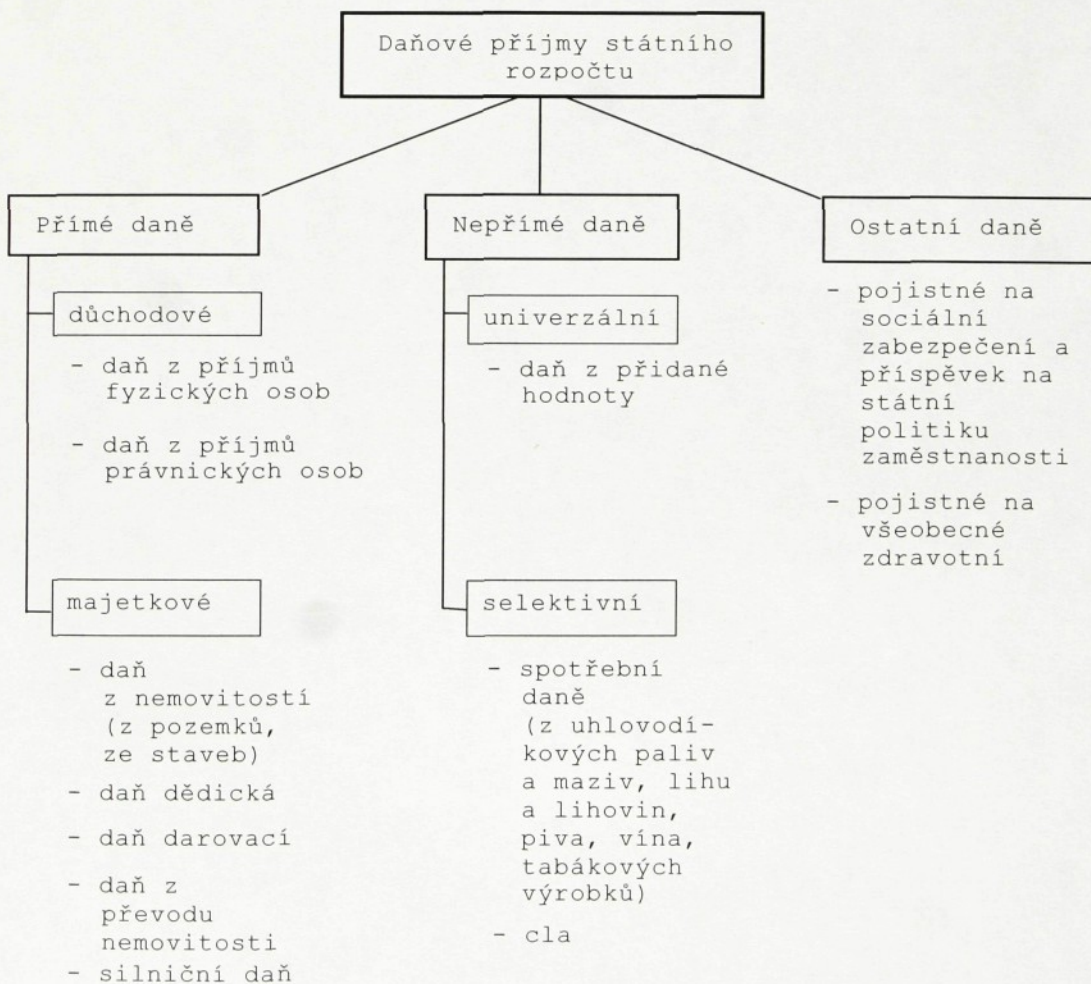
Chtěla bych na různých příkladech domácností ukázat, jak je možné snížit daňovou povinnost nebo získat příjmy, které nepodléhají dani z příjmu fyzických osob. Je důležité také upozornit na to, co již není legálním způsobem snižování daňové povinnosti, a na druhé straně upozornit na možnosti, které nám umožňuje zákon o dani z příjmů fyzických osob.

Doufám, že teoretické možnosti i názorné příklady a výsledky mé práce, budou užitečné nejen pro mě, ale i pro ostatní studenty a zájemce o tuto problematiku. V budoucnu bych se chtěla daním věnovat i nadále, a tak tuto práci považuji za první krok při uplatňování mých teoretických znalostí v praktickém životě.

1 Daňová soustava České republiky

Od roku 1993 funguje v České republice nová daňová soustava. Daně tvoří většinu příjmů státního rozpočtu. (V roce 2001 tvořily daňové příjmy 91 % příjmů veřejných rozpočtů - tj. státních fondů, státních a místních rozpočtů - a dokonce 96 % příjmů státního rozpočtu.) Ve Schématu č. 1 je zobrazeno rozdělení daní. V ostatních daních je zahrnuto pojistné na všeobecné zdravotní pojištění, které není ani daní ani příjmem státního rozpočtu, ale svou podstatou působí jako daň a zahrnuje se do daňové kvóty (daňová kvóta je podíl daní na hrubém domácím produktu).

Schéma č. 1: Daňové příjmy státního rozpočtu ČR [5]



Daňová soustava v České republice představuje neuvěřovou část veřejných příjmů a odpovídá svojí strukturou daňovým systémům západních tržních ekonomik. Podle zákona je klasifikována do třech tříd: přímé daně, nepřímé daně a ostatní daňové příjmy. Do přímých daní patří daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob a také daně majetkové - daň z nemovitostí, silniční, dědická, darovací a daň z převodu nemovitostí. Daněmi nepřímými jsou daně všeobecné (univerzální), tj. daň z přidané hodnoty, a daně výběrové (selektivní), tj. daň spotřební a cla. Do třetí skupiny je zahrnuto pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Také se zde uvádí pojistné na všeobecné zdravotní pojištění, i když není daní (viz. předchozí odstavec). Zvláštní skupinu tvoří daně k ochraně životního prostředí (návrh zákona k ekologickým daním nebyl v roce 1993 ještě předložen). Ty přiblížím v samostatné podkapitole 1.2.

Objektem daně je veličina, ze které se daň vyměřuje (např. příjem pro daň z příjmů, přidaná hodnota pro daň z přidané hodnoty).

Předmět daně zpřesňuje a jednoznačně definuje rozsah objektu daně (u daně z příjmů se jedná o příjem ze závislé činnosti a funkční požitky, příjem z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy).

„Poplatníkem se rozumí osoba, jejíž příjmy, majetek nebo úkony jsou přímo podrobeny dani.“¹ Z hlediska daňové teorie se jedná o fyzickou osobu, která je nositelem daňového břemene neboli komu ve skutečnosti uložena daň krátí disponibilní příjem. O poplatníkovi hovoříme v souvislosti s výběrem důchodových a majetkových daní.

„Plátcem daně se rozumí osoba, která pod vlastní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň vybranou od poplatníků nebo

¹ §6 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

sraženou poplatníkům."² Plátce tedy daň odvádí, ale má možnost převést ji alespoň částečně na jiný subjekt, není tedy poplatníkem daně v teoretickém smyslu slova. Plátce vystupuje například při výběru daní ze spotřeby a daní z přidané hodnoty.

1.1 Základní principy nového českého daňového systému

Nejdůležitějším úkolem bylo a je sladit daňový systém centrálně plánované ekonomiky se systémem tržního hospodářství. To znamená vytvořit zcela jiné základy a principy, na kterých je daňový systém postaven. Jedná se o následujících šest principů [5]:

- **rozpočtově-politický.** Tento princip hájí zájmy veřejného rozpočtu, resp. státu. Při růstu HDP by měli daně působit podpůrně, kdežto při poklesu by neměli pokles podporovat, ale naopak tlumit. Dalším cílem je snížení daňové kvóty na úroveň běžnou v zemích západní Evropy. V roce 1998 byla daňová kvóta v ČR 38,3 % HDP, v zemích OECD 37 % a v zemích Evropy 41,3 %.³ Cílem je udržet daňovou kvótu na současné úrovni (tj. 22 % bez pojistného) s přesunem daňového zatížení z daní přímých na daně nepřímé.
- **spravedlnost zdanění.** Této podmínce vyhovuje např. vytvoření stejných podmínek pro domácí i zahraniční firmy, rovný přístup ke zdanění právnických i fyzických osob a další. Je nutné si uvědomit, že spravedlnost ve zdanění nenabývá absolutní podoby.
- **podnikově-hospodářský princip.** Jedná se o požadavek vytvoření rovných konkurenčních podmínek, tj. aby při rozhodování o alokaci finančních prostředků nerozhodovala v primárním hledisku míra daňového zatížení.
- **pružnost a účinnost vybírání daní.** Jde o vytvoření takové administrativní hierarchie finančních orgánů, která by spolehlivě zajišťovala výběr a kontrolu daní a omezovala daňové úniky. Míra

² §6 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

³ vlastní propočty podle údajů OECD [18]

efektivnosti je dána i jednoduchostí, srozumitelností a jednoznačnou interpretací daňových zákonů.

- otevírání ekonomiky. Jedná se o požadavek připravenosti našeho daňového systému přijímat harmonizační daňová pravidla zemí EU. Harmonizačními prvky u nás jsou například zavedení daně z přidané hodnoty a samostatných spotřebních daní, univerzální důchodové daně, větší důraz na nepřímé zdanění a uzavírání smluv s ostatními zeměmi o zamezení dvojího zdanění.
- finančně psychologický princip. Obsahem tohoto požadavku je sladění konstrukce daňové soustavy, mentality národa a jeho právního povědomí.

Praktické hledisko plnění jednotlivých principů není tak jednoznačné. Snížení daňové kvóty se sice během tří let od revoluce podařilo snížit na 45 % (predikce daňové kvóty na rok 2002 je 35,6 %⁴), ale úprava příjmové části rozpočtu vyvolala značný tlak na snížení výdajů. Daňová spravedlnost v progresi může být zase značně modifikována nepřímými daněmi, které snižují důchod jednotlivce. Požadavek daňové neutrality je v rozporu s požadavkem stimulace podnikatelské aktivity určitým směrem. Je to případ dvou sazeb daně z přidané hodnoty, nižší zdanění při zaměstnávání invalidních pracovníků a různá další zvýhodnění. Zajištění správné funkce finančních orgánů je náročné časově i finančně a ani četné úpravy v daňových zákonech nepřispěly jejich praktickému fungování.

Nová daňová soustava s sebou přinesla nové druhy daní, některé z nich nemají v předcházejícím systému svoje ekvivalenty (silniční daň), některé jsou zcela nového typu (daň z přidané hodnoty, daň z příjmů), některé daně jsou výrazně přepracovány (daň z nemovitostí), popř. některé se zároveň s výraznou úpravou osamostatnily (spotřební daně). V novém systému žádná ze starých daní nepřetržovala ve svojí původní podobě. Nový zákon zrušil

⁴ Ministerstvo financí ČR [15]

všechny dřívější daňové zákony a konkrétně vyjmenoval ty daně, které lze v ČR vybírat. To znamená, že žádné jiné daně nelze v zemi aplikovat, a to ani ty, které zakrývají formálně svoji podstatu tím, že nesou název poplatky. Výjimkou jsou místní poplatky (např. poplatky ze psů), které jsou upraveny centrálními pravidly jen rámcově a to rozpětím sazeb a rámcovým okruhem poplatníků. Výše a struktura těchto „daní“ se liší v jednotlivých obcích. Správcem místních poplatků jsou obecní úřady.

Česká republika je členem několika mezinárodních organizací např. UN, WTO, IMF, EBRD a CEFTA. Od 12.3.1999 je Česká republika členem NATO. Nyní je hlavní prioritou zahraniční politiky ČR členství v EU. Všechny významné změny by měly být provedeny do konce roku 2002. V současné době je předběžně uzavřeno již 26 z 31 jednacích kapitol a 2 zbývá ještě otevřít.⁵

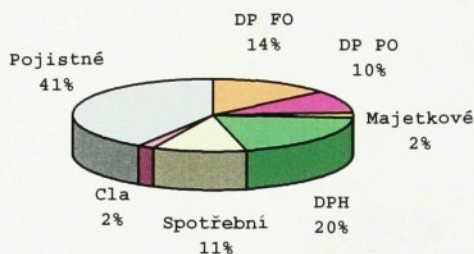
ČR je schopna realizovat pro vstup do EU nutné *acquis communautaire* (souhrn zákonů a ustanovení, které byly přijaty během jednotlivých etap integrace a vytváření společného trhu EU) nejpozději při vstupu do EU. Od roku 1993, kdy došlo k základní reformě, se český daňový systém vyvíjí podle *acquis*. Většina prvků a institucí *acquis communautaire* v oblasti daní je již implementována do současného daňového systému, který je založen na stejných principech, standardech a praktikách používaných v členských státech EU.

Mezi nevýnosnější typy daní (viz Graf č. 1) patří pojistné na sociální a zdravotní pojištění, daně ze spotřeby, daně z příjmů a nejméně výnosné jsou majetkové daně. V rámci jednotlivých daní je pak pořadí nejvýnosnějších daní následující: pojistné na sociální a zdravotní pojištění, daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických osob, spotřební daně, daň z příjmů právnických osob a na stejné úrovni jsou daně majetkové a cla. Daně mohou být příjmem

⁵ Ministerstvo zahraničních věcí [23]

státního rozpočtu, rozpočtu obcí, příjmem zdravotních pojišťoven a nebo příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury. Kam plynou daňové příjmy nazýváme daňové určení jednotlivých daní.

Graf č. 1: Podíly jednotlivých daní na daňových příjmech ČR



Vysvětlivky: Pojistné - pojistné na sociální a zdravotní pojištění, DP FO - daň z příjmů fyzických osob, DP PO - daň z příjmů právnických osob, DPH - daň z přidané hodnoty

Pramen: vlastní propočty dle údajů Ministerstva financí [19]

Jak jsem již uvedla, pojistné na veřejné zdravotní pojištění se odvádí do zdravotních pojišťoven. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti plyne zcela do státního rozpočtu stejně jako daň dědická, darovací, z převodu nemovitostí a cla. Výnosy z ostatních daní se dělí do více rozpočtů. Daň z příjmů fyzických osob, stejně jako daň z příjmů právnických osob a daň z přidané hodnoty, se odvádí hlavně do státního rozpočtu a menší část plyne do rozpočtů obcí. Spotřební daně jdou větší měrou do státního rozpočtu a menší část jde do Státního fondu dopravní infrastruktury.

1.2 Daně k ochraně životního prostředí

Daně k ochraně životního prostředí dosud nebyly uvaleny, i když zákon o soustavě daní, který je platný od roku 1993, s nimi počítá. Problematika životního prostředí je zohledňována

v zákonech upravujících jednotlivé druhy daní. Ve většině případů se jedná o uvalení snížené sazby daně na ekologické produkty nebo o osvobození majetku a činností sloužících ke zlepšování životního prostředí.

Zařazení daní k ochraně životního prostředí do daňové soustavy České republiky je rozdílné. Podle Slavomíry Svátkové [5] je tato daň zařazena do daní nepřímých, protože jak se předpokládalo v roce 1993, měla tato daň svou konstrukcí odpovídat daním spotřebním. Podle Marty Nehybové [8] je tato daň součástí daní přímých a působí experimentálně jako nástroj nepřímého ovlivňování ekonomiky. Tyto daně jsou vymezeny zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. V současnosti existuje systém poplatků za znečištění vody, ovzduší a půdy při emisi škodlivin. Součástí ekologické politiky je zároveň podpora ekologických investic tam, kde se vytváří kontrolované efekty, které vyplývají ze zlepšení životního prostředí.

V zákoně o daních z příjmů je uvedeno v §4 odst. e) osvobození od daně z příjmu pro „příjmy plynoucí z provozu malých vodních elektráren do výkonu 1 MW, větrných elektráren, tepelných čerpadel, solárních zařízení, zařízení na výrobu a energetické využití bioplynu a dřevoplynu, zařízení na jiné způsoby výroby elektřiny nebo tepla z biomasy, zařízení na výrobu biologicky degradovatelných látek stanovených zvláštním předpisem, zařízení na využití geotermální energie (dále jen „zařízení“), a to v kalendářním roce, v němž byly poprvé uvedeny do provozu, a v bezprostředně následujících pěti letech.“⁶

Dále mohou poplatníci podle zákona o daních z příjmů §34 odst. 3 písm. b) a c) při splnění zákonných podmínek odečíst od základu

⁶ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v úplném znění

daně 15 % ze vstupní ceny zařízení pro čištění a úpravu vod a také ze vstupní ceny třídících a úpravárenských zařízení na zhodnocení druhotných surovin místo standardně užívaných 10 %.

Podobně zvýhodňuje majetek daň z nemovitostí, od které jsou osvobozeny stavby (§9) včetně pozemků (§4) využívané k provozování činností směřujících ke zlepšování životního prostředí. [11]

V dani silniční bylo výrazným ekologickým prvkem osvobození vozidel zaručujících ekologický provoz. Do konce roku 1998 byla od silniční daně osvobozena vozidla na elektrický pohon a vozidla splňující limity daně v zákoně předpisy a direktivami EU. V současnosti se zvýhodnění objevuje v podobě snížených sazeb. Další ekologický prvek je ve formě slev na dani. Slevu lze uplatnit při využití kombinované dopravy (tj. silnice - železnice - voda) nebo kontejnerové přepravy. Výše slevy je dána procentem podle počtu uskutečněných jízd za zdaňovací období. [4]

Ekologické zvýhodnění je obsaženo i v nepřímých daních. Snížená sazba daně z přidané hodnoty se uplatňuje u náplní do malých čističek vod určených pro rodinné domy a náplní do domácích přístrojů na úpravu vody. U spotřebních daní je příkladem ekologického zvýhodnění nulová sazba daně pro stlačené plyny využívané jako pohonná hmota. [11]

V budoucnosti by mělo dojít k reformě koncepce ekologické daně. Jejím principem bude uvalení daně na výrobky, které negativně ovlivňují životní prostředí. Předmětem zdanění budou zejména motorová a topná paliva a elektřina. Zavedení této daně by mělo být daňově neutrální, tzn. že nárůst daňového břemene bude kompenzován snížením jiných daní. [11]

1.3 Správa daní

Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků vymezuje opatření nutná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňové povinnosti plátců a poplatníků. Zákon upravuje právo finančních a jiných orgánů vyměřit, vybrat, vymáhat a kontrolovat splnění povinností daňovými subjekty.

K zajištění správy daní je instituce oprávněna provádět místní šetření, při nichž jí musí být umožněn přístup do budov a místností a k účetním dokladům, záznamům a informacím. Aby mohl správce daně prověřit, zda byla správně určena výše daňové povinnosti, provádí daňové kontroly. Zákon definuje povinnosti a práva daňových subjektů a správců daně. Pracovníci finančních a jiných orgánů i účastníci daňových řízení jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které během kontroly i šetření získali.

Zákon o správě daní a poplatků také stanoví pravidla registrace ekonomických subjektů pro daňové účely a upravuje podávání řádných, dodatečných a opravných daňových přiznání. Podrobně řeší rovněž placení daní, definuje daňový nedoplatek, přeplatek a stanoví výši penále. V případě nedodržení termínu splatnosti zaplatí dlužník penále ve výši 0,1 % z nedoplatku daně za každý den. Při doměření daně na základě dodatečného daňového přiznání činí penále 0,05 % z rozdílu daní za den. Je-li daň doměřena na základě provedené daňové kontroly u poplatníka, je penále 0,2 % z nedoplatku daně za každý den.

Pravidla vymáhání nedoplateků jsou uvedena v zákoně. Pokud by vymáhání této dlužné částky ohrozilo výživu dlužníka nebo by směřovalo k jeho zániku, může mu správce úplně nebo zčásti tento nedoplatek prominout. Přeplatek daně lze použít na zaplacení nedoplatku jiné daně nebo jako zálohu. Dojde-li k opožděnému podání daňového přiznání, může být vypočtená daň zvýšena o 10 %.

Tabulka č. 1: Daňové kontroly v roce 2000

	u všech daní celkem	u daně z příjmů fyzických osob	
		absolutně	relativně
počet daňových kontrol	186 923	83 205	44,5 %
doměřená daň (Kč)	7 304 838 677	1 642 061 435	22,5 %
počet registrovaných daňových subjektů	8 065 586	3 407 069	42 %

Pramen: Ministerstvo financí, 2001 [20]

Finanční a ostatní orgány jsou povinni vést evidenci daní na osobních účtech daňových subjektů podle jednotlivých druhů daní. Sledována je výše daňové a platební povinnosti, provedené úhrady a následně stav daňového nedoplatku nebo přeplatku.

V roce 2000 (viz Tabulka č. 1) bylo provedeno celkově 186 923 daňových kontrol (z toho 44,5 % bylo provedeno u subjektů registrovaných k dani z příjmu fyzických osob), při kterých se doměřila daň v celkové výši přes 7,3 mld. Kč (z toho na daň z příjmů fyzických osob připadá 22,5 %), přičemž počet registrovaných daňových subjektů byl celkem 8 065 586 (z toho 42 % bylo registrováno k dani z příjmů fyzických osob).

Počet registrovaných daňových subjektů se proti roku 1999 zvýšil a proces daňové kontroly je stále náročnější, neboť se zdokonaluje krytí podnikatelů, kteří úmyslně snižují svůj daňový základ. Přibývá také nestandardních nálezů, které vycházejí z dokonalé znalosti daňové problematiky a z nedostatků daňové i nedaňové legislativy. Správci daně se také dostávají do situací, kdy je nemožné podle platné právní úpravy prokázat a úspěšně doměřit zcela evidentní případy krácení daně.

V roce 2000 byly vytvořeny na vybraných finančních úřadech útvary specializované daňové kontroly s rozšířenou územní působností, aby odhalovaly dokonalejší daňové úniky subjektů propojených do řetězců. Přínosem specializovaných kontrolních útvarů je

operativnost při provádění daňových kontrol, možnost koordinace kontrolní činnosti při odhalování tzv. "řetězců" daňových subjektů a možnost vyšší odborné specializace pracovníků.

1.4 Přehled právních předpisů pro daně z příjmů

Zákony popisující novou daňovou soustavu České republiky a daně z příjmů fyzických osob platné k 1.1.2002 [10]:

- Zákon č. 212/1992 Sb., o soustavě daní, ve znění zákona č. 302/1993 Sb.
- Zákon ČNR č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (úplné znění - zákon č. 66/1995 Sb., ve znění zákona č. 118/1995 Sb., č. 323/1996 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 168/1998 Sb., č. 29/2000 Sb., č. 159/2001 Sb., č. 218/2000 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 492/2000 Sb., č. 120/2001 Sb., č. 271/2001 Sb., č. 320/2001 Sb.)
- Zákon ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (úplné znění - zákon č. 99/2001 Sb., ve znění zákona č. 117/2001 Sb., č. 120/2001 Sb., č. 239/2001 Sb., č. 453/2001 Sb., č. 483/2001 Sb.)
- Vyhláška MF č. 146/1993 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- Zákon ČNR č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (úplné znění - zákon č. 83/2001 Sb.)
- Vyhláška MF č. 298/1993 Sb., o stanovení výše nároku náhrady ušlého výdělku při správě daní
- Vyhláška MF č. 299/1993 Sb., kterou se zmocňují územní finanční orgány k promíjení příslušenství daně

2 Daň z příjmů fyzických osob

2.1 Historie

Tato daň je poměrně mladá. Byla zavedena poprvé v roce 1799 ve Velké Británii na financování napoleonských válek. Nejprve se jednalo pouze o zdanění zisku, ale v roce 1803 byla daň rozšířena na všechny příjmy. V ostatních vyspělých zemích byla tato daň zaváděna většinou až koncem 19. a v prvních desetiletích 20. století.

V současné době se neplatí daň z příjmů fyzických osob pouze v několika tzv. "daňových oázách", kterými jsou např. Bahamy, Honkong, Libérie atd.⁷ Tyto oázy jsou naftovými velmocemi nebo turistickými ráji a daně s důchodů poplatníků nejsou nezbytnými zdroji příjmů veřejných rozpočtů, protože země se pomocí daňové politiky snaží o udržení a přilákání investic a o podporu rozvoje víceodvětvové ekonomiky.

Přestože osobní důchodová⁸ daň při svém vzniku mívala sazby pouze několik procent a týkala se jen vysokých důchodů, mezi světovými válkami a zejména po 2. světové válce sazby neustále rostly a v některých zemích (např. Velká Británie, USA) byly v 60. letech nejvyšší důchody zdaňovány až více než 90 % sazbou. Naopak 70. a 80. léta jsou proto charakterizována snahou po snížení daňových sazeb a snížení progrese.[6]

⁷ Daňové ráje jsou oblasti, kde pro zahraniční investory platí zvýhodněné daňové podmínky. [12] **v Karibiku:** Bahamy, Kajmanské ostrovy, Turks and Caicos Islands, Anguilla, St. Kitts and Nevis, Panenské ostrovy, Bermudy, Antily, **v Americe:** Kanada, USA (Nevada, Montana, Wyoming, Utah), Panama, Belize, Uruguay, **v Asii:** Labuan (Malaisie), Honkong, Singapur, **v Oceánii:** Cookovy ostrovy, Marshall Islands, Nauru, Niue, Západní Samoa, Vanuatu, **v Africe:** Libérie, Seychely, Mauritius, **v Evropě:** Gibraltar, Irsko, Man, Kypr, Lichtenstein, Lucembursko, Maďarsko, Madeira, Malta, Normanské ostrovy - Jersey, Normanské ostrovy - Guernsey

⁸ v obecné ekonomii se pro daň z příjmů fyzických osob používá název osobní důchodová daň (z angl. personal income tax)

Reformy daňových systémů v 80. letech a počátkem 90. let mění tzv. "daňový mix", tj. podíl daní přímých a nepřímých ve prospěch nepřímých. Zároveň s tímto trendem se prosazují snahy o rozšíření základny osobní důchodové daně zrušením dosavadních daňových úlev, výjimek ze zdanění a některých odpočitatelných částek od základu daně. To má vést mj. i ke zjednodušení celého systému daně, která je mnohdy kritizována pro přílišnou komplexnost a tím i nesrozumitelnost.

Osobní důchodové daně byly v pojetí odpovídajícím potřebám tržních ekonomik zavedeny i v postkomunistických zemích v počátku 90. let a nahradily dosavadní systémy několika nekonzistentních daní. V České republice byla daňovou reformou 1. 1. 1993 zavedena daň z příjmů fyzických osob, jejímž cílem je zdanění globálního důchodu každého jednotlivce.

2.2 Základní změny ve struktuře daně

Do roku 1993 byly do rozpočtové soustavy započítávány daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti a daň z příjmů obyvatelstva. Od roku 1993 do rozpočtové soustavy "proudí" daň z příjmů fyzických osob, příspěvky na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti. Mimo rozpočtovou sféru jdou příspěvky na zdravotní pojištění. Základní změny spočívají v redukci počtu daňových právních norem na jedné straně a rozšíření plateb o příspěvky na pojištění na druhé straně. Zavedením jedné universální daně zdaňující všechny příjmy bez ohledu na jejich zdroj dochází ve srovnání s minulým systémem k posílení principu spravedlnosti.

Jako další významné změny lze jmenovat celkové rozšíření objektu zdanění (odměny členů zemědělských družstev, úroky z vkladních knížek apod.), včetně rozšíření zdanění i na naturální požitky (používání služebního automobilu i k soukromým účelům), rozšíření

subjektů této daně na všechny fyzické osoby a to bez ohledu na zápis do obchodního rejstříku a právní formu podnikání, aplikace jednotné osobní nezdánitelné částky ⁹ u každého poplatníka daně, možnost odpočtu ztrát z podnikání, zavedení jedné progresivní sazby daně na většinu příjmů a další.

2.3 Příjmy a základ daně

Daně z příjmů fyzických osob jsou ve většině zemí považovány za nejdůležitější daně s největší mírou komplexnosti, spravedlnosti i ekonomické efektivnosti. Tato daň jako jediná umožňuje zahrnout různé požadavky na poskytování sociálních úlev, což např. u spotřebních daní, které musí být pro všechny poplatníky stejné, není možné. Konstrukce daně je poměrně složitá, protože se jedná o daň univerzální a přesto musí rozlišovat různorodost příjmů.

Poplatníci jsou všichni, jejichž příjmy podléhají této dani. Dělíme je na daňové rezidenty a daňové nerezidenty. Daňový rezident je osoba, která má bydliště na území České republiky nebo se tu obvykle zdržuje, tj. pobývá tu během zdaňovacího období 183 dní souvisle nebo v součtu. Výjimkou jsou pobyty za účelem studia, léčení a nebo pobyt vyslaného zahraničního experta na pomoc české právnické osobě. Rezident podléhá dani z příjmu fyzických osob veškerými svými příjmy, ze zdrojů na území ČR i v zahraničí. Daňový nerezident je osoba bez bydliště na území ČR s příjmy plynoucími ze zdrojů na našem území. Převážná většina těchto příjmů se zdaňuje srážkou u zdroje.

Případy, kdy jedna osoba je daňovým rezidentem ve více zemích současně, řeší Dohody o zamezení dvojího zdanění, uzavírané mezi jednotlivými zeměmi, prostřednictvím daňového domicilu, který je

⁹ zohledňuje životní minimum, které se nezdaňuje a zároveň snižuje administrativní náklady spojené s výpočtem daně, jejíž výše je nižší než samotné náklady, viz. §15 a §38b ZDP

posuzován podle bydliště, osobních zájmů a občanství. ČR do roku 2002 uzavřela celkem 63 smluv o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmů, resp. z příjmů a majetku.[16] Pro případ, že nebyla mezi zeměmi uzavřena dohoda o zamezení dvojího zdanění, je možno využít zápočtu daně zaplacené v cizině. Podmínkou je, že daň započtená nesmí být vyšší než daň jakou by zaplatil ve své zemi podle příslušných daňových zákonů.

2.3.1 Předmět daně

Dani z příjmů fyzických osob podléhají veškeré příjmy poplatníků daně kromě příjmů vyjmutých ze zdanění - tj. těch, na které se zákon o dani z příjmů nevztahuje - daň se nevyměřuje ani z příjmů osvobozených od daně. (Zjednodušené stanovení zdanitelných příjmů viz. Příloha schéma č. 1.)

Příjmy vyňaté ze zdanění jsou příjmy z nabytí majetku v rámci restituce, soudní a mimosoudní rehabilitace a dále příjmy podléhající dani dědické a darovací, výjimku tvoří dary získané v souvislosti s výkonem práce nebo podnikání a ještě příjmy dočasného charakteru, tj. přijaté úvěry a půjčky.

Celá řada příjmů jednotlivců je však osvobozena od daně. Patří mezi ně například většina příjmů sociálního charakteru nebo pojistné plnění z pojištění majetku a další. (Osvobozené příjmy jsou vymezeny v §4 zákoně o daních z příjmů a dále ve vztahu k jednotlivým dílčím daňovým základům v §6 - §10 téhož zákona.) Zdaňovacím obdobím u daně z příjmů fyzických osob je kalendářní rok.

Dani z příjmů fyzických osob podléhají nejen peněžní příjmy, ale i příjmy naturální (oceněné cenou obvyklou v místě a čase nabytí) a příjmy získané směnou. Předmětem daně jsou i dary v souvislosti s výkonem zaměstnání nebo podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (např. spropitné).

Všechny příjmy vyjma osvobozených, které tvoří základ daně z příjmů fyzických osob, jsou rozděleny do pěti dílčích daňových základů. Je tomu tak proto, že každý z těchto typů příjmů má jinou využitelnost, tedy je třeba stanovit pravidla, podle kterých se tento příjem očistí o nutné výdaje, které daňový zákon uznává, že je bylo nutno vynaložit, aby tento druh příjmu mohl být dosažen. Přehled jednotlivých základů je ve Schématu č. 2 (stanovené základy jsou tvořeny pouze příjmy plynoucími ze zdrojů na území ČR). Vedle dílčích daňových základů existují i samostatné daňové základy, u kterých je daň vybírána srážkou u zdroje.

Schéma č. 2: Členění příjmů fyzických osob podléhajících dani z příjmů [4]

Dílčí daňové základy	Samostatné daňové základy
příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky	-příjmy od dalšího zaměstnavatele do 3000Kč za měsíc -úroky z vkladů na účtech, které u zaměstnavatele mohou tvořit jen zaměstnanci
příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti	-honoráře za příspěvky do hromadných sdělovacích prostředků do 3 000Kč za měsíc u jednoho plátce
příjmy z pronájmu	
příjmy z kapitálového majetku	-výnosy z cenných papírů -podíly z kapitálových účastí na společnostech -podíly na zisku tichého společníka -výnosy z vkladů na vkladních knížkách a na nepodnikatelských účtech -plnění z životního pojištění a soukromého důchodového pojištění -plnění z penzijního připojištění
ostatní příjmy	-výhry v loteriích, sázkách a reklamních slosováních -ceny ve veřejných a sportovních soutěžích -vypořádací podíly při zániku účasti na společnosti

2.3.2 Příjem ze závislé činnosti a funkčních požitků

Tento dílčí daňový základ se týká nejvyššího procenta poplatníků, neboť v rámci něho se zdaňují příjmy za práci ve mzdě. Odpovědnost za včasné a řádné plnění daňové povinnosti je ponechána na zaměstnavateli a zaměstnanec obdrží již v zásadě mzdu sníženou o pojistné a po zdanění, resp. po odpočtu zálohy na daň.

Příjem ze závislé činnosti je definován jako příjem ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského anebo obdobného poměru, v němž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu (zaměstnavatele) je povinen dbát příkazů plátce.

Za příjmy ze závislé činnosti se považují veškeré příjmy, které zaměstnavatel vyplácí zaměstnancům, mimo těch, které se nezahrnují do daňového základu (např. náhrady cestovních výdajů do výše limitu) a které jsou osvobozeny (především nepeněžní plnění zaměstnavatele). Za příjmy ze závislé činnosti se považují i naturální příjmy. Např. v případě, že zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci zdarma podnikový byt, musí být zahrnuto do daňového základu i fiktivní nájemné z tohoto bytu (ne však poskytování ubytování v souvislosti s výkonem zaměstnání mimo místo bydliště zaměstnance).

Dále se za příjmy ze závislé činnosti považují:

- Příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku,
- Příjmy členů družstva za práci pro družstvo a společníků s.r.o. za práci pro společnost, a to i v případě, že osoba není v pracovněprávním vztahu k družstvu, resp. k s.r.o. (u tohoto druhu příjmu se upouští od podmínky výkonu práce podle pokynů jiné osoby),
- Tantiémy, tj. odměny členů kolektivních statutárních orgánů a jiných orgánů právnických osob (např. dozorčích rad),
- 1 % pořizovací ceny motorového vozidla za každý započatý měsíc,

ve kterém má zaměstnanec k dispozici motorové vozidlo pro služební i soukromé účely,

- důchody poskytované zaměstnavatelem zaměstnancům a bývalým zaměstnancům,
- příjmy ze soutěží vyhlášených zaměstnavatelem pro své zaměstnance.

Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (platy členů vlády, starostů, členů městských zastupitelstev apod.), kromě příjmů, které vyplácejí osoby se sídlem v zahraničí, se zdaňují vždy u zdroje, a to zpravidla formou zálohy na daň. Tuto formu daně vždy vypočítává a odvádí plátce daně - zaměstnavatel. Způsob stanovení záloh na daň z příjmu ze závislé činnosti je odvislý od toho, zda poplatník u daného zaměstnavatele uplatňuje či neuplatňuje nezdánitelné části daňového základu (viz. Příloha schéma č. 4, schéma č. 5 a schéma č. 6). Každý poplatník si může zvolit jednoho zaměstnavatele, u kterého bude uplatňovat již v průběhu zdaňovacího období nezdánitelné části daňového základu. U dalších zaměstnavatelů potom již toto snížení daňového základu uplatňovat nemůže. Zaměstnavatele, u kterého poplatník uplatňuje nezdánitelné části daňového základu, však může v průběhu zdaňovacího období změnit.

Příjmy do určité výše od zaměstnavatelů, u kterých poplatník neuplatňuje nezdánitelné části daňového základu, tj. samostatný základ (viz Schéma č. 2), se zdaňují srážkou u zdroje (sazba 15 %). Srážkou u zdroje se zdaňují i úroky z vkladů, které u zaměstnavatele mohou tvořit pouze jeho zaměstnanci (sazba 20 %).

2.3.3 Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Dalším nejvýznamnějším typem příjmů, kromě příjmů ze závislé činnosti, jsou příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (viz. Schéma č. 3 a 4). Poplatník, který má tyto příjmy,

je může snížit o výdaje na dosažení, udržení a zajištění těchto příjmů (dále jen výdaje). Typickým příkladem výdajů jsou odpisy hmotného a nehmotného majetku. (Způsob odepisování pro daňové účely je stanoven přímo zákonem o daních z příjmů.)

Schéma č. 3: Příjmy z podnikání

Příjmy z podnikání jsou:

- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství
- příjmy ze živnosti
- příjmy z jiného podnikání (tj. podnikání podle zvláštního zákona)
- podíl na základu daně společnosti u společníků v.o.s. a komplementářů k.s.

Schéma č. 4: Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti

Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti se rozumí:

- příjmy z převodu a využití průmyslových a jiných duševních práv, včetně příjmů z vydávání uměleckých děl vlastním nákladem
- příjmy z výkonu nezávislého povolání
- příjmy znalců a tlumočnicků, zprostředkovatelů kolektivních sporů a rozhodců

Fyzické osoby mohou výdaje na podnikání a jinou samostatnou výdělečnou činnost uplatnit buď ve skutečně prokázané výši (podle účetní evidence) nebo zjednodušeně paušálem (procentem z příjmů).

Uplatňuje-li poplatník výdaje na podnikání a jinou samostatnou výdělečnou činnost procentem z příjmů, může nad toto procento uplatnit pouze částku, kterou skutečně zaplatí ve zdaňovacím období jako své vlastní pojistné. Rozhodování o způsobu vykázání výdajů je nutno vztáhnout vždy k příjmům v celém dílčím daňovém základu.

Podíl společníka v.o.s. a komplementáře k.s. na zisku, na rozdíl od podílu na zisku společníků s.r.o. a komanditistů k.s., netvoří samostatný daňový základ (ani zisk společnosti nepodléhá dani z příjmů právnických osob) a tudíž se nezdaňuje srážkou u zdroje. Podíl na zisku si společník zařadí do dílčího daňového základu příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti a zdaní ho spolu s dalšími příjmy ve svém celkovém daňovém základu. Společníci v.o.s. a komplementáři k.s. ručí totiž za závazky společnosti veškerým svým jměním, tedy stejně jako fyzické osoby, které podnikají, proto se také příjmy těchto osob zdaňují podle stejného principu.¹⁰

2.3.4 Příjmy z kapitálového majetku

Příjmy z kapitálového majetku jsou příjmy z finančních investic (např. dividendy nebo úroky z úsporných vkladů nepodnikatelských subjektů). Převážná většina těchto příjmů ze zdrojů na území České republiky tvoří samostatné daňové základy a zdaňují se mimo celkový daňový základ srážkou u zdroje. Z často opakovaných příjmů zůstávají uvnitř dílčího daňového základu např. úroky z vkladů na účtech podnikatelských subjektů, přijaté úroky z poskytnutých půjček apod. Příjmy v tomto dílčím daňovém základu nelze snížit o výdaje na jejich dosažení, a to žádným způsobem.

¹⁰ Zisk veřejných obchodních společností se rozděluje před zdaněním.

Zisk společnosti s ručením omezeným se rozděluje po zdanění, vyplacené podíly se dále zdaňují srážkou u zdroje.

U komanditních společností se rozděluje zisk před zdaněním na jednotlivé komplementáře a podíly na zisku se zdaňují u nich (je-li komplementářem fyzická osoba, pak podíl zdaní v rámci dílčího daňového základu příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti; právnická osoba si tento podíl zařadí do svého daňového základu). Část zisku připadající v součtu na všechny komanditisty se považuje za vlastní daňový základ komanditní společnosti a podléhá dani z příjmů právnických osob. Podíly na zisku komanditistů se vyplácejí ze zisku po zdanění a podléhají při výplatě srážkové dani.

2.3.5 Příjmy z pronájmu

Příjmy z pronájmu jsou vždy příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí v osobním vlastnictví fyzických osob a příjmy z pronájmu movitých věcí, pokud se jedná o dlouhodobý nebo opakovaný pronájem.

Základem daně jsou dosažené příjmy snížené o výdaje, které může poplatník uplatnit procentem z příjmů nebo v prokázané výši jako u příjmů z podnikání. Na rozdíl od příjmů z podnikání nelze však u příjmů z pronájmu uplatnit nad stanovený paušál ještě pojistné na poplatníka (tento typ příjmů zpravidla ovšem pojistnému nepodléhá).

Příjmy z pronájmu plynoucí manželům ze spoluvlastnictví se považují za příjmy jednoho z nich. Manželé tedy nemohou takový příjem rozdělit mezi sebe, mohou ale rozhodnout, který z nich příjem z pronájmu zařadí do svého základu daně. Toto ustanovení opět skýtá možnost daňové úspory v rodině.

2.3.6 Ostatní příjmy

V tomto dílčím daňovém základu se zdaňují všechny zdanitelné příjmy, které nebyly obsaženy v předchozích dílčích daňových základech a které nejsou zdaňovány srážkou u zdroje. Tyto příjmy lze snížit o prokázané výdaje (nelze např. uplatnit odpisy majetku). Není možno uplatnit výdaje paušálem.¹¹ Navíc platí, že výdaje lze uplatnit pouze do výše jednoho druhu příjmů v tomto dílčím daňovém základu.

Ostatními příjmy zdaňovanými v tomto základu jsou:

- Příležitostné příjmy nakládání s majetkem (např. příležitostný

¹¹ Výdaje procentem z příjmů lze uplatnit pouze u příležitostných příjmů ze zemědělské výroby (např. prodej přebytků z vlastní zahrádky).

pronájem vozidla)

- Příležitostné příjmy z činnosti, která není podnikáním ani samostatnou výdělečnou činností
- Příjmy ze zemědělské výroby, pokud se nejedná o samostatného rolníka
- Příjmy z prodeje vlastního majetku, pokud nejsou osvobozeny od daně z příjmů
- Přijaté výživné nebo důchod (renta), pokud se nejedná o výživné podle zákona o rodině
- Příjmy ze zděděných průmyslových a duševních práv

Příjmy v prvních třech bodech jsou osvobozeny od daně z příjmů fyzických osob, pokud jejich souhrn nepřesáhne 10 000 Kč (jedná se o daněproste minimum).

.

Součet všech dílčích základů (platí, že žádný základ nemůže mít zápornou hodnotu) tvoří celkový daňový základ. Příjmy zdaňované v základu daně jsou rozděleny do jednotlivých skupin a sniženy o výdaje, je-li to povoleno (viz. Příloha schéma č. 2).

Mimo celkový daňový základ, který je součtem dílčích, jsou samostatné daňové základy (viz. Schéma č. 2), které se zdaňují srážkou u zdroje (i samostatné základy jsou tvořeny jen příjmy ze zdrojů na území ČR - stejný typ příjmů, ale ze zdrojů v zahraničí, zůstává v příslušném dílčím daňovém základu). Samostatný základ daně se zdaňuje srážkou u zdroje, kterou provádí subjekt vyplácející příjem tvořící samostatný základ daně. Samostatný základ se nesnižuje o výdaje. Sazba daně pro samostatné daňové základy je lineární, ale diferencovaná podle druhu příjmů (viz. §36 Zákona o dani z příjmů).

2.3.7 Nezdánitelné částky a odčitatelné položky

Daňový základ lze před výpočtem daně ještě dále upravovat (viz. Příloha schéma č. 3), resp. snižovat. Snižovat lze o dvě skupiny položek, o nezdánitelné části a odčitatelné položky.

Nezdánitelné části daňového základu může poplatník uplatnit ve stanovené absolutní výši při splnění stanovených podmínek. Nezdánitelné části daňového základu částečně zohledňují sociální postavení poplatníka. V současné době existuje pět druhů nezdánitelných částí.

Základní nezdánitelnou část daňového základu může ve stanovené roční výši uplatnit každý poplatník, včetně daňových nerezidentů, s výjimkou poplatníků, kterým od počátku zdaňovacího období byl vyměřen starobní důchod.

Nezdánitelnou část na dítě může uplatnit poplatník, se kterým dítě žije v domácnosti. V každé domácnosti uplatňuje nezdánitelné části na děti pouze jeden poplatník. Dítětem se pro tento případ rozumí každé dítě do osmnácti let věku a dále dítě do dvaceti šesti let věku, které se soustavně připravuje na budoucí povolání. Nezdánitelnou část na dítě, které se v průběhu zdaňovacího období narodí nebo začne studovat, lze uplatnit pouze v poměrné části.

Nezdánitelná část na invaliditu se přiznává zejména poplatníkům, kteří pobírají plný či částečný invalidní důchod nebo jsou držiteli průkazu zvláště tělesně postižený s průvodcem, a to diferencovaně podle stupně invalidity.

Nezdánitelnou část daňového základu na manželku (manžela) může uplatnit manžel (manželka), pokud započitatelné příjmy druhého z manželů nedosahují výše základní nezdánitelné částky. Do započitatelných příjmů patří nejen příjmy zdaňované v rámci daňového základu daně z příjmů fyzických osob, ale i celá řada

sociálních dávek (starobní a invalidní důchod, dávky v mateřství, nemocenské dávky atd.).

Nezdanitelnou část pro studenty denního studia může uplatnit poplatník, který se soustavně připravuje na budoucí povolání, a to pouze u příjmů ze závislé činnosti.

Odčitatelné položky se na rozdíl od nezdanitelných částí neuplatňují v paušální, ale v prokázané výši. V současné době můžeme uvažovat o uplatnění tří typů odčitatelných položek.

Dary na veřejně prospěšné účely. Zákon o daních z příjmů taxativně vyjmenovává jaké účely se uznávají jako veřejně prospěšné a specifikuje subjekty, kterým mohou být tyto dary směřovány. Výše snížení daňového základu o dary na veřejně prospěšné účely je limitována - souhrn všech započitatelných darů v průběhu zdaňovacího období může být minimálně 1000Kč (nebo dvě procenta daňového základu, pokud částka 1000Kč představuje méně než 2 % daňového základu) a maximálně 10 % daňového základu.

Ztráta z podnikání nebo z pronájmu vznikne, pokud výdaje přesáhnou zdanitelné příjmy v příslušném dílčím daňovém základu. O ztrátu z podnikání nebo z pronájmu lze snížit až do nuly souhrn dílčích daňových základů ve zdaňovacím období, ve kterém byla ztráta vykázána, vyjma dílčího daňového základu příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. Tuto kompenzaci lze provést už při stanovení základu daně. Pokud se ve zdaňovacím období nepodaří umořit celou ztrátu, lze ji uplatnit jako odčitatelnou položku v nejvýše 7 následujících obdobích. O tuto odčitatelnou položku opět nelze krátit dílčí daňový základ příjmů ze závislé činnosti.

Uplatnění části vstupní ceny vybraného majetku pořízeného ve zdaňovacím období. Tato odčitatelná položka má zvýhodnit daňové investice do pracovních strojů a zařízení (i do živých zvířat v zemědělství). Může být uplatněna poplatníkem v roce pořízení

vybraných druhů majetku, pokud je poplatník prvním vlastníkem tohoto majetku. Jestliže je základ daně příliš nízký pro uplatnění odčitatelné položky nebo její části, může odčitatelnou položku uplatnit v prvním z následujících období, kdy tak lze učinit. Tuto odčitatelnou položku lze uplatnit nezávisle na odpisech majetku. U daně z příjmů fyzických osob je však uplatnění této odčitatelné položky vázáno na to, že fyzická osoba daný vybraný majetek používá k dosahování příjmů z podnikání, jiné samostatné výdělečné činnosti nebo příjmů z pronájmu.

2.4 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků

2.4.1 Zálohy na daň u hlavního zaměstnavatele

Hlavním zaměstnavatelem označují zaměstnavatele, u kterého poplatník uplatňuje nezdánitelné části daňového základu.

Pro výpočet měsíčních záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti se používá přepočtené sazby daně z příjmů fyzických osob, kde daňová pásma mají rozměr jedné dvanáctiny ročních daňových pásem (viz. Příloha tabulka č. 1). Základ daně pro výpočet měsíční zálohy na daň se snižuje o jednu dvanáctinu ročních nezdánitelných částí (kromě nezdánitelné části na manžela/ku) a z nestandardních odpočtů se uplatňuje v měsíční mzdě poměrná část úroků z úvěrů na bytové potřeby, která se zaokrouhluje na celé stovky korun dolů. Po tomto snížení se základ daně označuje jako zdánitelná mzda a zaokrouhluje se na celé stokoruny nahoru (viz. Příloha schéma č. 4). Je-li zdánitelná mzda menší než 100 Kč, pak se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. ZDP Záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

2.4.2 Zálohy u dalšího zaměstnavatele

Další zaměstnavatel není hlavním zaměstnavatelem a tedy poplatník u něj nemůže uplatňovat nezdanitelné části daňového základu. Příjmy od takového zaměstnavatele do výše 3 000 Kč v kalendářním měsíci se zdaňují jako samostatný daňový základ srážkou u zdroje. Samostatným základem daně zdaňovaným zvláštní sazbou daně ve výši 15 % je zúčtovaná mzda snižená o sražené pojistné. Základ daně se zaokrouhluje na celé koruny dolů, vypočtená daň rovněž.

Z měsíčních příjmů nad stanovenou hranici od dalšího zaměstnavatele se odvádí záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti ve výši nejméně 20 %. Základ daně se ovšem nesnižuje o nezdanitelné části (pouze o pojistné), a tak je tedy zdanitelná mzda rovna základu daně zaokrouhlenému na celé stokoruny nahoru.

2.4.3 Zdanění jednorázových mezd a doplatků mezd za uplynulá období

Jednorázové mzdy a doplatky mezd za minulá období se přičítají ke měsíční zdanitelné mzdě. Zálohy na daň z příjmů fyzických osob se pak vypočítají ze součtu zdanitelné mzdy a jednorázových odměn, popřípadě doplatků mezd za uplynulá období. Pokud poplatník daně nepodepíše prohlášení k dani z příjmů fyzických osob, jsou splněny podmínky pro uplatnění srážkové daně (15 %) a součet zdanitelné mzdy a jednorázové mzdy nebo doplatků mezd za uplynulá období za jeden měsíc nepřekročí 3 000 Kč, pak mu bude 15 % daň plátcem daně sražena.

Pokud zaměstnavatel vyplácí mzdu najednou za více kalendářních měsíců téhož zdaňovacího období, vypočte zálohu tak, jako by byla mzda vyplacena v jednotlivých měsících, je-li tento způsob výpočtu zálohy pro poplatníka výhodnější. Při použití rozpočítání mzdy na jednotlivé měsíce nelze použít zdanění srážkovou daní 15 % u příjmů §6 odst. 4 ZDP do 3 000 Kč za měsíc, i když poplatník

nepodepsal prohlášení k dani z příjmů fyzických osob. Tudiž bude vypočítána záloha na daň podle daňových pásem ale minimálně ve výši 20 %. Tzn. když poplatník nepodepíše prohlášení a dostane mzdu vyplacenou najednou za dva měsíce, tak i když po rozpočítání na jeden měsíc bude mzda menší než 3 000 Kč nemůže plátce srazit daň, ale odvede zálohu a příjem se objeví v daňovém přiznání.

Pokud dostane zaměstnanec mzdu za červenec a srpen najednou, pak bude jistě výhodnější rozpočítání na jednotlivé měsíce provést: Totéž platí i pro odměnu vyplacenou na základě dohody o provedení práce za více kalendářních měsíců najednou. Odměna může být rozpočítána jen od měsíce, kdy byla dohoda uzavřena, do měsíce odevzdání práce. Toto platí jen pro výpočet záloh v průběhu běžného kalendářního roku.

Pro srážkovou daň 15 % mzdy do 3 000 Kč měsíčně nedává zákon možnost zaměstnanci bez prohlášení k dani rozdělit odměny vyplacené najednou za více měsíců. Může se stát, že sjednaná odměna nepřesáhne 3 000 Kč za měsíc, ale vyplacena je najednou například za dva měsíce ve výši 5 000 Kč, a proto se z této odměny počítá daňová záloha a tato odměna vstoupí do ročního základu daně v daňovém přiznání (výjimečně do ročního zúčtování, pokud poplatník podepsal prohlášení k dani a neměl jiného zaměstnavatele). Pro výpočet daňových záloh lze však tuto odměnu rozvrhnout na měsíce běžného roku, za které náleží, a takto propočítaná daňová záloha může být nižší než bez rozvržení.

V případě, kdy bude vyplácen najednou doplatek mzdy za minulý i běžný rok, může dojít k situaci, že část mzdy týkající se běžného roku se pro účely výpočtu daňových záloh rozvrhne na měsíce, za které náleží, a z části mzdy na minulý rok se vypočte záloha v měsíci výplaty. Například odměna z dohody o provedení práce za období od listopadu 2001, kdy byla dohoda uzavřena, do února 2002, kdy byla práce odevzdána, bude zúčtována a vyplacena ve výplatě za duben. Z části na listopad a prosinec se vypočte záloha současně

s příjmem za duben, jen u části na leden a únor se posoudí, zda je výhodnější vypočítat daňové zálohy s ostatním příjmem v květnu (tj. z celé odměny) nebo rozvrhnout pro výpočet záloh na leden a únor.

2.4.4 Roční vyrovnání daňové povinnosti u daně z příjmů ze závislé činnosti

Každý jednotlivý měsíční příjem i jednorázová mzda, vyjma příjmů tvořících samostatné základy daně a příjmů zdaňovaných srážkou u zdroje, je v průběhu zdaňovacího období zdaňován zálohou u zdroje příjmů. Protože se jedná o zálohy na daň, musí po skončení zdaňovacího období následovat vyrovnání roční daňové povinnosti. V úvahu přicházejí tři způsoby tohoto vyrovnání:

- zálohy na daň se považují za srážku daně a tím za splnění roční daňové povinnosti, pokud pro poplatníka platí, že v průběhu zdaňovacího období měl v každém měsíci pouze jednoho zaměstnavatele¹² (v dalších dílčích daňových základech může mít pouze příjmy do 4 000 Kč),
- hlavní zaměstnavatel je povinen provést zúčtování daňových záloh, pokud poplatník má pouze příjmy ze závislé činnosti (v dalších dílčích daňových základech může mít příjmy pouze do 4 000 Kč). Jedná se tedy o poplatníka, pro kterého platí, že alespoň v jednom měsíci měl nejméně dva zaměstnavatele, kteří mu zároveň sráželi zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti,
- poplatník je sám povinen podat daňové přiznání, pokud má v dalších dílčích daňových základech příjmy vyšší než 4 000 Kč.

¹² Zúčtování daňových záloh provede zaměstnavatel, pokud o to poplatník požádá (např. z důvodu uplatnění nezdanitelné části základu daně na manželku nebo snížení základu o dary na veřejně prospěšné účely). Naopak zúčtování daňových záloh zaměstnavatel neprovede tomu zaměstnanci, který podá nebo je povinen podat daňové přiznání. Pokud je ale u poplatníka, který není povinen provést zúčtování daňových záloh, výsledkem zúčtování nedoplatek na dani, pak se tento nedoplatek nevymáhá.

Není žádným problémem změnit zálohy na daň ve srážku daně. Základ daně při ročním zúčtování se zaokrouhluje na cele stokoruny dolů (při měsíčním zúčtování viz následující text této kapitoly). Daň vychází při ročním zúčtování u zaměstnavatele vždy v celých korunách. Problematicke stanovení daňové povinnosti v daňovém přiznání se budu věnovat v dalším textu.

Při zúčtování daně se vychází ze souhrnu dílčích základů daně a nikoli ze zdanitelné mzdy. Nezdánitelné části daňového základu se určují samostatně podle nároku za celé zdaňovací období a lze mezi ně zařadit i nezdánitelnou část na manžela (manželku). Kromě toho lze při zúčtování daňových záloh uplatnit i odčitatelné položky, které nebylo možno uplatnit měsíčně, jako jsou dary na veřejně prospěšné účely podle již dříve vymezených pravidel, poplatníkem placené příspěvky na penzijní připojištění a soukromé životní pojištění.

2.5 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob

Daňová povinnost vzniká posledním dnem čtvrtletí následujícího roku po zdaňovacím období. Kdyby ovšem všichni poplatníci, kteří svoji daňovou povinnost přiznávají sami prostřednictvím daňového přiznání, platili ke stejnému datu mělo by to nepříjemné důsledky na celou ekonomiku, a to např. nerovnoměrné rozložení toku rozpočtových příjmů v průběhu roku a jednorázově vysoká potřeba likvidních prostředků v ekonomice ke dni splatnosti daně z příjmů. Tento problém se standardně řeší povinností poplatníků platit již v průběhu zdaňovacího období a dále až do vyrovnání roční daňové povinnosti zálohy na daň z příjmů fyzických osob.

Zákon o dani z příjmů stanoví, že zálohy je poplatník povinen hradit ve výši a četnosti, která je odvozena od velikosti poslední známé daňové povinnosti (viz. Příloha tabulka č. 2). Poslední známá daňová povinnost je velikost daně, kterou si poplatník

naposledy vyměřil v daňovém přiznání (resp. byla mu vyměřena či doměřena platebním výměrem). Placení záloh také upravuje §67 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.

Jakým způsobem platí poplatníci daně z příjmů zálohy vyplývá ze zákona o daních z příjmů. Zálohy na daň z příjmů se platí v průběhu zálohového období. Zálohové období je období od prvního dne následujícího po uplynutí posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání za minulé zdaňovací období do posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání v následujícím zdaňovacím období. Bude-li se jednat např. o poplatníka fyzickou osobu, který měl povinnost podat daňové přiznání a zaplatit daň z příjmů fyzických osob za rok 2001 do 2. dubna 2002, zálohové období pro tohoto poplatníka začíná dnem 3. dubna 2002. Jestliže tento poplatník bude mít povinnost podat daňové přiznání za zdaňovací období 2002 do 31. března 2003, skončí zálohové období dnem 31. března 2003.

Kdy má poplatník povinnost platit zálohy na daň z příjmů a v jaké výši je přehledně znázorněno v Příloze v tabulce č. 2 a povinnost platit zálohy na daň z příjmů a jejich výše v případě placení záloh z více dílčích základů daně z příjmů fyzických osob je znázorněna v Příloze v tabulce č. 3. Placení záloh vychází z poslední známé daňové povinnosti. Z důvodu snížení administrativy, jak na straně poplatníka tak i správce daně, zákon nově stanoví, že při stanovení výše a periodicity záloh se vychází z poslední známé daňové povinnosti, do které se nezahrnuje daň připadající na dílčí základ daně nazvaný ostatní příjmy a částka daně sražená z úrokových příjmů uvedených v § 36 odst. 6 písm. a) ZDP a započtená na celkovou daňovou povinnost. Příjmy dílčího základu daně podle § 10 zákona jsou většinou příjmy nahodilými, jednorázovými (např. příjmy z prodeje nemovitostí, kdy poplatník nesplnil zákonem stanovený časový test pro jejich osvobození), tudíž není důvod z těchto příjmů platit zálohy na daň.

Zálohy se zaokrouhlují na celé stokoruny nahoru a jsou splatné do 15. dne určitého měsíce zdaňovacího období. Vzhledem k tomu, že zdaňovacím obdobím pro poplatníky daně z příjmů fyzických osob je podle zákona vždy kalendářní rok, jsou zálohy pro fyzické osoby splatné do 15. března (čtvrtletní zálohy), do 15. června (čtvrtletní a pololetní zálohy), do 15. září (čtvrtletní zálohy) a do 15. prosince (čtvrtletní a pololetní zálohy). Na termíny placení záloh poplatníky fyzickými osobami proto nemá vliv změna účtování z účetního kalendářního roku na hospodářský rok. Zákon stanoví, že po skončení zdaňovacího období se zálohy na daň zaplacené v jeho průběhu započítávají na úhradu skutečné výše daně. Pokud se na základě podaného daňového přiznání změní periodicita nebo výše záloh, pak se nové termíny a výše záloh uplatní až v novém zálohovém období, tj. od 1. dubna nebo 1. července v roce podání daňového přiznání, na jehož základě došlo ke změně placení záloh.

Při změně poslední známé daňové povinnosti v průběhu zdaňovacího období se zálohy do té doby splatné nemění. Poplatník není povinen platit zálohy na daň, jestliže ukončil činnost, z níž mu plynuly zdanitelné příjmy, nebo zanikl zdroj zdanitelných příjmů, a to od splátky následující po dni, v němž došlo ke změně rozhodných skutečností; tyto skutečnosti poplatník oznámí správci daně v souladu s § 33 zákona o správě daní a poplatků, tj. do 15 dnů ode dne, kdy nastaly.

V daňovém přiznání se potom porovnají zálohy na daň, které byl poplatník povinen uhradit od podání posledního daňového přiznání, s daňovou povinností za dané zdaňovací období a nedoplatek na dani poplatník vyrovná v termínu pro podání daňového přiznání. Pokud poplatníkovi vznikne přeplatek na dani vyšší než 50 Kč, považuje se nejčastěji za mimořádnou zálohu na tuto daň, ale pokud poplatník má splněny všechny své daňové povinnosti, může požádat správce daně o vrácení přeplatku na dani.

Na základě předchozího textu lze specifikovat dva rozdílné typy záloh:

- Zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti, které sráží zaměstnanci každý zaměstnavatel (pokud příjem nezdaňuje srážkou u zdroje)
- Zálohy na daň z příjmů, které si poplatník sám stanoví na základě poslední známé daňové povinnosti.

U poplatníka, který má nejen příjmy ze závislé činnosti, ale i příjmy zdaňované v dalších dílčích daňových základech, pokud jeho poslední známá daňová povinnost byla vyšší než 30 000 Kč, by měl podléhat oběma typům daňových záloh.

Tuto situaci řeší zákon o správě daní a poplatků diferencovaně (viz. Příloha tabulka č. 3):

- Poplatníci u kterých dílčí daňový základ příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků činí více než 50 % základu daně, podléhá pouze zálohám na daň z příjmů ze závislé činnosti a další zálohy neplatí
- Poplatníci, kteří mají příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, ale tento dílčí daňový základ činí méně než 15 % základu daně, platí jak zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti, tak zálohy podle celé poslední známé daňové povinnosti, a to v neredukované výši,
- Poplatníci, kteří mají příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků a tento dílčí daňový základ činí 15 % základu daně nebo více a zároveň méně než 50 % základu daně, platí jak zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti, tak zálohy podle celé poslední známé daňové povinnosti, v poloviční výši
- Pokud poslední známá daňová povinnost poplatníka nepřesáhla 30 000 Kč, poplatník zálohy neplatí.

Výběr daní je upraven zákonem o správě daní a poplatků.

2.6 Zdanění příjmů fyzických osob v daňovém přiznání

Nyní víme, jak se stanoví upravený daňový základ, tj. daňový základ po snížení. Z tohoto upraveného daňového základu se určí velikost daně prostřednictvím sazby daně z příjmů fyzických osob. Roční základ daně (v přiznání i při ročním zúčtování) se zaokrouhuje na celé stokoruny dolů a vypočtená daň v přiznání se zaokrouhuje na celé koruny nahoru. Sazba daně z příjmů fyzických osob je mírně klouzavě progresivní. Sazba daně je rozdělena do čtyř daňových pásem (viz. Tabulka č. 2).

Slevu na dani může uplatnit fyzická osoba, která zaměstnává osoby se změněnou pracovní schopností. Tzn. vypočtenou daň může snížit o fixní částku na každého takového pracovníka.

Tabulka č. 2: Daňová pásma

Zdanitelná příjem (v Kč)		Záloha na daň
od	do	
0	109 200	15 %
109 200	218 400	16 380 Kč + 20 % ze základu nad 109 200
218 400	331 200	38 220 Kč + 25 % ze základu nad 218 400
331 200	a více	66 420 Kč + 32 % ze základu nad 331 200

Pramen: Zákon o daních z příjmů

2.7 Výnos daně

Daň z příjmů fyzických osob je rozpočtově největší daní ve většině vyspělých zemí, podíl na celkovém daňovém výnosu včetně příspěvků na sociální zabezpečení na všech úrovních vlády v zemích OECD dosahuje rozmezí od 13,2 % do 51,6 % (nevážený aritmetický průměr v roce 1998 byl 27,1 %). Kvóta této daně se v zemích OECD pohybuje mezi 4,24 % a 25,7 % (v průměru 10 %). V České republice je podíl daně z příjmů fyzických osob 14 % celkového výnosu z daní a jen 5 % hrubého domácího produktu podle predikce ministerstva financí na rok 2002. [18]

U méně vyspělých zemí osobní důchodová daň bývá méně významná, neboť důchody většiny poplatníků nedosahují do vyšších daňových pásem, případně ani za hranice nezdanitelného minima.

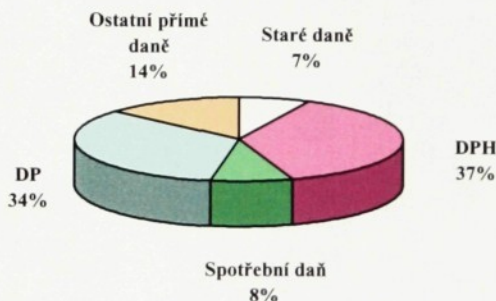
Postkomunistické středoevropské země včetně České republiky mají osobní důchodové daně poněkud nižší a daně z důchodů společností naproti tomu vyšší než vyspělé země. Tento vztah mezi osobním zdaněním a daněmi podniků je dědictvím socialistických odvodů státních podniků do státního rozpočtu. Hlavní příjmy státního rozpočtu v centrálně plánované ekonomice nespočívaly v osobních daních, ale pocházely z rozdělování většiny zisků podniků, které patřily všem. Vzhledem ke kritickému postoji části ekonomů a politiků k daním ze zisků společností a k názoru, že zdanění osobních důchodů lze provést nejspravedlivěji a nejefektivněji, je ve vyspělých zemích fiskální význam osobních daní vyšší než význam daní korporací.

Kdybychom s výše uvedenými údaji porovnali údaje ze 66 rozvojových zemí světa, dospěli bychom dokonce k poměru osobních důchodových daní na HDP v průměru jen 2 % a na celkových daňových výnosech 11,2 %. Souvisí to i se složitostí daně, která pokud má být skutečně komplexní, tj. jejím základem mají být důchody ze všech zdrojů a pokud má co nejšířeji postihovat osobní poměry poplatníka, klade velké nároky na vzdělání, celkovou kulturu společnosti, a to na obou stranách - u poplatníků i u veřejné správy. K tomu všemu přistupují problémy s úrovní účetnictví a v neposlední řadě daňová morálka. Proto vlády v rozvojových zemích spoléhají více na nepřímé daně.

Předpokládá se, že v roce 2002 bude v České republice na dani z příjmů fyzických osob vybráno 110 mld. Kč. Tento výnos bude ale rozdělen mezi rozpočty obcí (20,6 %), rozpočty krajů (3,1 %) a státnímu rozpočtu připadne asi 84 mld. Kč.[30]

Podle daňových příjmů za prvních devět měsíců roku 2001 se usuzuje na pokračující trend růstu inkasa téměř u všech daní. Daň z příjmů fyzických osob je v žebříčku největších inkas za daní z přidané hodnoty, která je na prvním místě. Největší podíl na inkasu daně z příjmů fyzických osob plyne z příjmu ze závislé činnosti (56 mld. Kč), dále od poplatníků podávajících daňová přiznání (14,8 mld. Kč) a nejméně se podílí příjmy zdaňované zvláštní sazbou daně (5,6 mld. Kč). Meziroční nárůst inkasa daně z příjmů fyzických osob je 107,9 %. [19]

Graf č. 2: Podíl nedoplatků jednotlivých daní na celkovém objemu nedoplatků k 30.9.2001



Vysvětlivky: DP - daně z příjmů, DPH - daň z přidané hodnoty

Pramen: Ministerstvo financí [19]

K 30.9.2001 (viz. Graf č. 2) byl celkový objem daňových nedoplatků 102,3 mld. Kč a z toho 6,8 % jsou nedoplatky na daních staré daňové soustavy platné do 31.12.1992. V porovnání se stejným obdobím roku 2000 se zvýšila kumulovaná výše daňových nedoplatků o 2,7 %. Z dlouhodobějšího hlediska je vývoj daňových nedoplatků hodnocen pozitivně, protože indexové srovnání meziročního růstu daňových nedoplatků v jednotlivých měsících ukazuje na trend postupného omezování růstu kumulované hodnoty daňových nedoplatků. [19]

Mírný nárůst nedoplatků byl zaznamenán u daně z příjmů fyzických osob podávajících přiznání (o 125 mil Kč) v září 2001. Nedoplatky na daních z příjmů fyzických osob činily k 30.9.2001 34,5 mld. Kč, což je 33,7 % na celkovém objemu daňových nedoplatků. [19]

Na konci loňského roku dosáhla celková výše nedoplatků 99,4 mld. Kč. (Po prvním čtvrtletí letošního roku je podle neověřených informací stav 103 mld. Kč.) Nedoplatky na daních nové daňové soustavy vzrostly oproti roku 2000 jen o 1 % (1 mld. Kč). Na daních z příjmu je evidován nejvyšší nedoplatek ve výši 35,1 mld. Kč, což je 35,3 % celkových nedoplatků. Dynamika růstu nedoplatků na dani z příjmů z přiznání ve srovnání s minulým rokem je 4,8 % (obdobně jako u daně z příjmu právnických osob). [25]

3 Daňová optimalizace domácností

3.1 Co je legální a co protiprávní

Racionálním chováním každého z nás je minimalizovat svou daňovou povinnost. V zákonech je tento předpoklad využít k nasměrování aktivity daňového subjektu tím směrem, který je z makroekonomického hlediska žádoucí. Pokud ale chceme minimalizovat jednu daň, nemusí to znamenat optimalizaci z hlediska všech daní, kterým daňový subjekt podléhá. Optimalizace daňové povinnosti tedy souvisí s posouzením všech daní. Já se budu zabývat pouze daní z příjmů fyzických osob, takže přesněji řečeno, budu se zabývat minimalizací daňové povinnosti. Způsoby minimalizace daňové povinnosti se nejčastěji dělí do tří kategorií: na daňovou úsporu, daňovou výhodu a daňový únik.

Daňová úspora je legální způsob jak snížit svou daňovou povinnost. Umožňuje daňovému subjektu snížit daňový základ a daně v rámci všech postupů stanovených zákonem a v rámci povolených způsobů úpravy daňového základu při splnění zákonem stanovených podmínek. Daňovou úsporou ale může být i změna chování daňového subjektu. Klasickým příkladem je omezení spotřeby výrobků zatížených spotřební daní. Tím, že přestaneme kouřit, vyhneme se placení spotřební daně uvalené na tabákové výrobky.

Jiným příkladem je výroba papírových předmětů z recyklovatelného papíru. To umožňuje snížit sazbu daně z přidané hodnoty na výstupu na 5 % a tím snížit své daňové zatížení v rámci této daně.[4] U daně z příjmů fyzických osob je daňová úspora umožněna volbou daňového subjektu, zda bude uplatňovat své výdaje v prokázané výši nebo procentem z příjmů. Druhou možnost zvolíme v případě, že skutečné náklady jsou nižší než procento z příjmů uvedené

v zákoně. Nákladově méně intenzivní jsou například služby oproti výrobní činnosti.

Daňových úspor pro domácnosti není mnoho. Poplatník se nebude úmyslně snažit snížit svůj příjem, aby se tak dostal do nižšího daňového pásma a odváděl méně peněz státu. Může se ale stát, že poplatník s vyšším příjmem preferuje volný čas více než práci, takže je ochoten pobírat i menší mzdu. Jiné daňové úspory vyplývají z využití osvobozených příjmů např. příjmy z ekologických způsobů výroby elektřiny a tepla jako je solární zařízení apod., které jsou osvobozeny pět let po uvedení do provozu.

Daňová výhoda je spíše vyhnutím se dani. Tento způsob minimalizace daňové povinnosti není trestným činem, ale z etického hlediska je nemorální. Spočívá ve využití nezamýšlených skulin ve stylizaci daňových zákonů. Tento způsob minimalizace je ale krátkodobý, protože pokud je využíván ve větší míře a více daňovými subjekty dojde k novelizaci daňového zákona a odstranění těchto nechtěných výhod. Příkladem může být najímání pracovníků se živnostenským listem, protože zaměstnavatel tak ušetří na sociálním a zdravotním pojištění.

Poslední kategorií je **daňový únik**. Hned v úvodu je nutno upozornit, že se jedná o nelegální způsob minimalizace daňové povinnosti. Pokud se prokáže úmyslné jednání, může se jednat o trestný čin krácení daně. Daňový únik má různé formy a často také mezinárodní charakter. Daňové úniky jsou jedním z faktorů vzniku tzv. šedé ekonomiky, která posledních 10 let příliš neroste a je na úrovni 15 % HDP, což se příliš neliší od ostatních zemí EU.[26]

Při minimalizaci daňové povinnosti (budu uvažovat minimalizaci pro daňové rezidenty), resp. minimalizaci daně z příjmů, lze využít možnosti, které nabízí zákon o dani z příjmů fyzických osob přímo. Jedná se o paragrafy definující příjmy osvobozené od daně a

například zvýhodnění některých příjmů plynoucích z aktivit přátelských k životnímu prostředí. Další snadno zjistitelná možnost je využití odpočtů. Odpočty se uplatňují až při úpravě základu daně. Odpočty jsou mezinárodním termínem[4], ale v našem zákoně o daních z příjmů fyzických osob se hovoří o nezdanitelných částkách a odčitatelných položkách od základu daně. Odpočty, se odečítají od základu daně nezávisle na ostatních odpočtech.

Všechno ale nelze ošetřit zákony. Česká republika je stále v přechodném stádiu mezi ekonomikou centrálně plánovaných zemí a tržní ekonomikou. Ekonomika není tvořena jen zákonem ale i mentalitou národa, a protože v době „před revolucí“ nebylo lidem umožněno rozhodovat o sobě a svých věcech, vyústilo uvolnění situace po revoluci do druhého extrému. Dovoleno bylo téměř vše, co se dalo schovat pod pojem svoboda. Navíc o Čechách se všeobecně hovoří jako o národu podnikavém a vynalézavém, což se projevuje i ve snaze snížit daňové odvody státu. Jak se říká: co není zakázáno, je povoleno. Tímto způsobem vznikají daňové úniky. Ve vyspělých zemích lidé přemýšlejí jinak a chovají se jinak. Nápad jak ošidit druhého nejsou národním zvykem, spíše naopak: podvést někoho je ani nenapadne. Chovat se slušně a eticky je samozřejmostí.

U nás by bylo potřeba vytvořit i etické normy. Otázkou je, zda by povinnost chovat se dle předpisů nepůsobila opačně a vyplňováním mezer v zákoně nedošlo ještě ke zhoršení situace. Reálnější je doufat, že s postupem času přijde s novými generacemi i jiné a lepší chování.

3.2 Významná osvobození

Pro zvýhodnění zaměstnanců je výchozím bodem §6 zákona o dani z příjmů, ve kterém jsou taxativně vyjmenovány příjmy, které se nepovažují za příjmy ze závislé činnosti nebo jsou od daně

osvobozeny. Od daně z příjmů fyzických osob je u zaměstnance osvobozena **hodnota stravování poskytovaná jako nepeněžní plnění** zaměstnavatelem ke spotřebě na pracovišti nebo v rámci závodního stravování zajišťovaného prostřednictvím jiných subjektů.

Výše jmenované nepeněžní plnění (a je jedno, jaká je hodnota plnění) je od daně plně osvobozeno bez ohledu na to, zda je zčásti uhrazeno z daňově uznatelných nákladů zaměstnavatele a částečně ze sociálního fondu tvořeného ze zisku zaměstnavatele po zdanění, anebo je zčásti nebo plně hrazeno jen z příslušného sociálního fondu. Z toho vyplývá, že je tedy daleko výhodnější, když zaměstnavatel poskytne zaměstnancům stravenky nebo poukázky na odběr jídla, než aby za obědy v restauraci platili ze svých soukromých (zdaněných) prostředků. Toto zvýhodnění se netýká výlučně jen stávajících zaměstnanců, ale například i zaměstnanců dřívějších, důchodců apod.

Pokud zaměstnavatel zajišťuje stravování ve vlastním zařízení, pak si může dát do daňově uznatelných nákladů všechny provozní náklady (energie, mzdy, vybavení atd.) a z hodnoty potravin jen část do výše příjmů, které za ně utrží. Protože žádný zaměstnavatel není tak štedrý, aby dával jídlo zadarmo, vyplatí se přispívat zaměstnancům pouze částku převyšující hodnotu potravin. Nejlépe je to vidět na příkladu (viz. Příklad č. 1)

. . .

Příklad č. 1

Cena oběda je 35 Kč a z toho hodnota potravin 20 Kč.

a) zaměstnanec neplatí nic

daňový náklad	15 Kč
nedaňový náklad	20 Kč
zdanitelný	0 Kč
	0 (-15)

b) zaměstnanec platí 20 Kč

daňový náklad	35 Kč
nedaňový náklad	0 Kč
zdanitelný	20 Kč
daňový základ	0 (-15)

c) zaměstnanec platí 35 Kč

daňový náklad	35 Kč
nedaňový náklad	0 Kč
zdanitelný	35 Kč
daňový základ	0 Kč

Pro zaměstnavatele je ve všech případech daňový základ, tvořený náklady a příjmy ze stravování, nulový. V prvním případě je účetní ztráta zaměstnavatele 35 Kč, v druhém 15 Kč a ve třetím sice nevykazuje účetní ztrátu, ale to už nejde o nepeněžní plnění pro zaměstnance. Lze očekávat, že v praxi by se uplatnil druhý případ, kdy si zaměstnanec platí jen hodnotu potravin.

. . .

Je-li stravování zajištěno prostřednictvím služeb jiných subjektů, může zaměstnavatel uplatnit v daňových nákladech 55 % ceny hlavního jídla, maximálně 70 % stravného při pracovní cestě trvající 5-12 hodin. Maximální příspěvek od zaměstnavatele může tedy být 49,90 Kč. Zaměstnavatel může hradit i větší část hodnoty stravného, to již bude ale přispívat ze svého zisku. I tak by to bylo pro zaměstnance nepeněžní plnění osvobozené od daně z příjmů a nesnižovalo by se ani o pojistné na sociální a zdravotní pojištění. Někteří zaměstnavatelé poskytují peněžní příspěvky, které jsou uváděny na výplatní pásce jako příplatek ke mzdě. Takový příplatek podléhá jak sociálnímu a zdravotnímu pojištění tak dani z příjmů.

Zvýhodnění zaměstnanců při stravování je daňově optimální forma nepeněžního plnění, které je osvobozeno od daně z příjmů a neplatí se z něj ani pojistné na sociální a zdravotní pojištění.

Zaměstnavatel, který pečuje o své zaměstnance, jim částečně přispívá, i když pro něj by bylo daňově optimální nepřispívat vůbec.

V rámci **nepeněžních darů** je u zaměstnance od daně z příjmů fyzických osob osvobozena hodnota nepeněžních darů poskytovaných z fondu kulturních a sociálních potřeb (dále FKSP), u zaměstnavatelů, na které se tento předpis nevztahuje, hodnota nepeněžních darů poskytovaných za obdobných podmínek ze sociálních fondů nebo ze zisku (příjmu) po jeho zdanění a u zaměstnavatelů, kteří nevytvořili zisk, na vrub výdajů (nákladů), které nejsou výdaji (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů, a to až do úhrnné výše 2000 Kč ročně u každého zaměstnance. Poskytované nepeněžní dary tedy zaměstnavatel nemůže zahrnout do svého daňového základu a to znamená, že motivace k jejich poskytování je menší.

Vyhláška č. 310/1995 Sb., o Fondu kulturních a sociálních potřeb (FKSP), uvádí čtyři situace, kde je možné dar zaměstnanci poskytnout. Konkrétně se jedná o tyto příležitosti obdarování:

- za mimořádnou aktivitu ve prospěch zaměstnavatele a za aktivitu humanitárního a sociálního charakteru, péči o zaměstnance a jejich rodinné příslušníky;
- při pracovních výročí 20 let a každých 5 let práce u zaměstnavatele
- při životních výročí 50 let a každých dalších 5 let věku;
- při prvním odchodu do důchodu (starobního nebo plně invalidního).

Dary, které neodpovídají výše uvedeným možnostem nebo které přesáhly 2 000 Kč za rok u jednoho zaměstnance, se ocení podle zákona o oceňování a zdaní se daní z příjmů fyzických osob.

Mezi další osvobození od daně z příjmů u zaměstnance patří **nepeněžní plnění spojená s volným časem zaměstnanců** a poskytovaná

zaměstnancům ze zisku zaměstnavatele po zdanění formou možnosti použití určitých zařízení (rekreační, zdravotnická, vzdělávací, předškolní, závodní knihovny, tělovýchovná a sportovní) a příspěvku na kulturní pořady a sportovní akce. U zahraničních rekreací včetně zahraničních zájezdů existuje kvantitativní omezení maximální úhrnnou částkou 10 000 Kč za kalendářní rok. V praxi tato nepeněžní plnění poskytovaná zaměstnavatelem představují levnější vstupenky do divadel, kin a bazénů, permanentky do sportovních zařízení, zlevněné užívání pronajatého rekreačního zařízení apod. Jako plnění zaměstnavatele zaměstnanci se posuzuje i plnění pro rodinné příslušníky zaměstnance (např. chození do mateřské školky se týká dětí, na karate chodí syn, do divadla může jít i babička apod.)

Dalším významným osvobozením od daně z příjmů fyzických osob u zaměstnance je **příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění se státním příspěvkem**, poukázaný na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu, maximálně však do výše 5 % z hrubé mzdy zaměstnance (zaměstnavatel může do daňově uznatelných nákladů jen do výše 3 % z hrubé mzdy zaměstnance a nad 3 % z hrubé mzdy zaměstnance se již neposkytuje státní podpora). Pokud zaměstnavatel zvýší zaměstnanci mzdu, aby si zaměstnanec mohl více přispívat na penzijní připojištění, není to optimální ani pro zaměstnance ani pro zaměstnavatele. Zaměstnanec z takového navýšení mzdy platí pojistné na sociální a zdravotní pojištění i daň z příjmů a zaměstnavateli se také zvýší povinná platba pojistného na sociální a zdravotní pojištění za daného zaměstnance.

Zaměstnavatel může zaměstnanci přispívat i na **soukromé životní pojištění**. Stejně jako u příspěvků na penzijní připojištění ušetří zaměstnavatel na pojistném na sociální a zdravotní pojištění placeném za zaměstnance a forma příspěvků je výhodnější než zvýšení platu, protože zaměstnanec z něj neodvádí pojistné na

sociální a zdravotní pojištění ani daň z příjmů. Základ daně zaměstnance nezvyšují příspěvky do 12 000 Kč ročně. Pro zaměstnance to může být nižší daň z příjmů až o 3 840 Kč v závislosti na příjmu zaměstnance a výši příspěvků od zaměstnavatele. Úspora na sociálním a zdravotním pojištění je uvedena v Tabulce č. 3. Jsou uvedeny jen příspěvky do 600 Kč měsíčně, protože zaměstnavatel může do daňových nákladů vložit maximálně 8 000 Kč na zaměstnance a rok.

Tabulka č. 3: Úspora na SZP u příspěvků od zaměstnavatele

Měsíční příspěvek zaměstnavatele	Roční příspěvek	Roční úspora na SZP (12,5 %)
100	1 200	150
200	2 400	300
300	3 600	450
400	4 800	600
500	6 000	750
600	7 200	900

Vysvětlivky: SZP - pojistné na sociální a zdravotní pojištění

Pramen: vlastní propočty

Od daně z příjmů fyzických osob je osvobozeno peněžní zvýhodnění zaměstnanců plynoucí v souvislosti s poskytováním **bezúročných půjček** a půjček, jejichž úrok je nižší, než je obvyklá výše úroku, a to zaměstnavatelem z FKSP podle zvláštního předpisu a ze sociálního fondu nebo ze zisku (příjmu) po zdanění u zaměstnavatelů, na které se tento předpis nevztahuje. Aby peněžní zvýhodnění bylo osvobozeno musí se jednat o *návratné* půjčky poskytnuté zaměstnanci na bytové účely do výše 100 000 Kč nebo k překlenutí tíživé finanční situace do výše 20 000 Kč.

Výhodou je úspora na úrocích a rychlejší vyřízení žádosti. Návratné půjčky od zaměstnavatelů do 10 000 Kč poskytnutých jako sociální výpomoc zaměstnanci např. z důvodu živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie na území, kde byl vyhlášen nouzový stav dle ústavního zákona, jsou osvobozeny od daně

z příjmů, jsou-li vypláceny ze zisku. Pokud tato půjčka nestačí, může v rámci tohoto zvýhodnění poskytnout i nenávratnou sociální výpomoc.

Osvobození lze uplatnit jen za podmínek, že :

- jde o peněžní půjčku do 10 000 Kč,
- je poskytnuta v přímé souvislosti s pohromou,
- na daném území byl vyhlášen nouzový stav,
- půjčka byla poskytnuta ze zisku.

3.3 Odpočty

Odpočty lze rozdělit na standardní a nestandardní. Standardní odpočty (**nezdánitelné části**) snižují základ daně o předem stanovenou pevnou částku, jestliže daňový subjekt splní podmínky, na které se uplatnění standardního odpočtu váže. Standardní odpočty zpravidla zohledňují sociální postavení poplatníka a jako takové je můžeme vidět v našem daňovém systému právě u daní z příjmů fyzických osob (jde o nezdánitelné části základu daně).

Aby mohl daňový subjekt uplatnit nestandardní odpočty (**odčitatelné položky**) ze svého základu daně, musí prokázat skutečnou výši těchto odpočtů. Příkladem nestandardního odpočtu mohou být dary na veřejně prospěšné účely nebo úroky z úvěrů použitých na bytové účely definované zákonem. Často je uplatnění nestandardních odpočtů omezeno limitem v absolutní výši (jako je tomu u úroků z úvěru na bytové účely, kde maximální výše odpočtu je 300 000 Kč) nebo v relativní výši, tzn. procentem (například dary na veřejně prospěšné účely mohou být u daně z příjmů fyzických osob uplatněny maximálně do výše 10 % základu daně). Nestandardní odpočty jsou určeny tak, aby motivovaly daňový subjekt k aktivitám, které jsou z celospolečenského hlediska žádoucí. Mezi nestandardní odpočty se

zahrnuje i daňová ztráta, jejíž odpočet vyjadřuje podíl státu na podnikatelském riziku.

3.3.1 Nezdánitelné částky

Nezdánitelné částky lze rozdělit do dvou skupin: odpočty, které se vztahují přímo na poplatníka (základní, na invaliditu, na studenta), a odpočty, které se uplatňují na vyživované osoby (na manželku, na dítě). Výše jednotlivých nezdánitelných částí základu daně je uvedena v Tabulce č. 4:

Tabulka č. 4: Nezdánitelné části základu daně

Typ částky	Částka
Odpočty na poplatníka:	
základní	38 040 Kč
částečná invalidita	7 140 Kč
plná invalidita	14 280 Kč
držitel průkazu ZTP/P	50 040 Kč
na studenta	11 400 Kč
Odpočty na vyživovanou osobu:	
na dítě	23 520 Kč
na dítě (ZTP/P)	47 040 Kč
na manžela(ku)	21 720 Kč
na manžela(ku) (ZTP/P)	43 440 Kč

Pramen: Zákon o daních z příjmů

Protože standardní odpočty jsou udávány v absolutní výši je třeba je často upravovat, protože jinak by se jejich efekt vlivem inflace postupně snižoval (tato úprava se nazývá indexace). Od roku 1994 se valorizovaly poprvé všechny odpočty až pro zdaňovací období roku 1999. V roce 2000 nebyla provedena žádná valorizace a v roce 2001 byly zvýšeny opět všechny odpočty a to v průměru o 11 %, což nadmíru pokrylo meziroční míru inflace. Jinak každý rok byla valorizována základní částka a částka na dítě, naopak vůbec

nebyla v daných letech zvýšena částka na částečnou ani plnou invaliditu. Například základní částka se od roku 1993 zvýšila o 87 % a částka na dítě o 160 %.

Standardní odpočty mimo základního se uplatňují také v poměrné výši, pokud skutečnosti nutné pro přiznání nezdánitelné části existovaly jen po část zdaňovacího období. V takovém případě se započítává jedna dvanáctina standardního odpočtu za každý měsíc zdaňovacího období, v němž byly podmínky pro uplatnění odpočtu splněny.

. . .

Příklad č. 2

Paní Kočvarové je od 1.března 2002 přiznán starobní důchod. Přitom za první tři měsíce pobírala mzdu v celkové výši 28 000 Kč. Jaká bude její daňová povinnost na konci roku.

Řešení:

hrubá mzda	28 000 Kč
-sociální zabezpečení (8 %)	-2 240 Kč
-zdravotní pojištění (4,5 %)	<u>-1 260 Kč</u>
základ daně	24 500 Kč
-nezdanitelná částka	<u>-38 040 Kč</u>
upravený základ daně	0 Kč
daň	0 Kč

Protože důchod je přiznán až v průběhu roku, může si paní Kočvarová uplatnit základní nezdánitelnou částku, která se neuplatňuje poměrně, ale vždy v celé výši. Její příjem za první tři měsíce, kdy pracovala nepřesáhla základní nezdánitelnou částku, proto nebude platit žádnou daň z příjmů.

. . .

Základní odpočet se uplatňuje vždy v celé roční výši a může ho uplatnit každý poplatník. Nárok na uplatnění základní nezdaniitelné části daňového základu nemají příjemci starobního důchodu, pokud jim byl přiznán k prvnímu dni zdaňovacího období. V případě, že přijatý starobní důchod nedosáhl výše základní nezdaniitelné části, pak je možno snížit základ daně o rozdíl mezi základní částkou a vyplaceným starobním důchodem v daném zdaňovacím období. **Jednorázovým daňovým zvýhodněním je tedy přiznání starobního důchodu až během zdaňovacího období**, v takovém případě může totiž poplatník za dané zdaňovací období uplatnit základní nezdaniitelnou částku v plné výši. Pokud pobírá důchod od prvního dne zdaňovacího období, pak si může uplatnit jen rozdíl mezi základní nezdaniitelnou částkou a roční výší vyplaceného důchodu. (viz. Příklad č. 2)

Poplatníci, jimž byl přiznán **invalidní důchod**, mají kromě základní nezdaniitelné části nárok také na nezdaniitelnou část na invaliditu diferencovanou podle stupně postižení. Navíc držitelům průkazu ZTP/P připadá souběžně vedle odpočtu na invaliditu i nárok na odpočet pro držitele průkazu ZTP/P. **To znamená, že subjekt s průkazem ZTP/P uplatňuje všechny tři odpočty - základní, na invaliditu i pro držitele ZTP/P, tj. až 102 360 Kč ročně.**

Odpočet na studenta uplatňuje poplatník, který se soustavně připravuje na budoucí povolání denní formou studia do věku 26 let. Soustavnou přípravou je denní forma učebního poměru, střední školy, vyšší nebo vysoké školy. Jedná-li se o denní formu doktorského studia, pak nezdaniitelnou částku lze uplatnit až do dosažení 28 let. **Pokud tedy student žije ve společné domácnosti s rodiči a za zdaňovací období získá příjem tvořící daňový základ (ne samostatný základ), pak sám na sebe uplatňuje základní odpočet a odpočet na studenta v poměrné výši a navíc jeho rodiče uplatňují nezdaniitelnou částku na dítě.** Celkový roční odpočet může tedy dosáhnout 72 960 Kč.

Odpočtem na vyživovanou osobu jsou odpočty na dítě nebo manžela(ku). Vyživovanou osobu je dítě, vůči kterému má poplatník nebo více poplatníků vyživovací povinnost (bez ohledu na případný vlastní příjem tohoto dítěte). Vyživovanou osobou může být i manžel(ka), který nemá dostatečně velký vlastní příjem. Pokud osoba, na kterou je uplatňován odpočet na dítě, uzavře manželství, pak vyživovací povinnost přechází na manžela, který může uplatnit odpočet na manželku. Pokud manžel nemá dostatečně velký příjem na uplatnění odpočtu na manželku, pak rodiče manželky i nadále uplatňují odpočet na dítě. Není možné, aby uplatňoval odpočet na vyživovanou osobu jak manžel (na manželku) tak rodiče (na vdanou dceru). **Nárok na vyživovanou osobu lze uplatnit jen jednou a to tak, že vyživovací povinnost k jednomu z manželů má přednost před vyživovací povinností rodičů ke zletilým dětem.**

. . . .

Příklad č. 3

Dcera pana Nováka se narodila 21.3.2002. Jaké nezdánitelné částky může pan Novák uplatňovat?

Řešení:

základní odpočet	38 040 Kč
na dítě $\frac{23\,520}{12} \times 10$	19 600 Kč
celkový odpočet	57 640 Kč

Celkem může pan Novák uplatnit odpočty ve výši 57 640 Kč.

. . . .

Odpočet na dítě lze uplatnit, když se jedná o nezletilé dítě nebo dítě do 26 let věku, které se soustavně připravuje na budoucí

povolání¹³ a které nepobírá plný invalidní důchod a nebo které nemůže studovat nebo vykonávat výdělečnou činnost z důvodu nemoci nebo zdravotního stavu. **Odpočet na dítě lze uplatnit již (ještě) v měsíci, v němž se dítě narodilo (přestalo studovat nebo do kterého bylo považováno za studenta).** (viz příklad č. 3 a č. 4)

. . .

Příklad č. 4

Syn pana Vonáška oslaví 14.ledna dvacáté šesté narozeniny a v červnu téhož roku ukončí denní formu inženýrského studia na vysoké škole. Jaké odpočty může pan Vonásek na syna uplatnit.

Řešení:

Protože syn v lednu dosáhl věkové hranice pro odpočet na dítě, může pan Vonásek uplatnit jen 1/12 roční nezdánitelné částky na dítě, tj. 1 960 Kč.

. . .

Odpočet na manžela(ku) může poplatník uplatnit, pokud započitatelné příjmy druhého z manželů nedosahují výše základního odpočtu (viz Příklad č. 5). Do vlastního příjmu manžela(ky) patří nejen příjmy zdanitelné včetně příjmů tvořících samostatné základy daně (hrubé bez odpočtu výdajů), ale i osvobozené příjmy včetně celé řady sociálních dávek (starobní a invalidní důchod, peněžitá pomoc v mateřství, nemocenské dávky atd.), které jsou odvozeny od předchozího příjmu. Do vlastního příjmu manžela(ky) se nezahrnují pouze adresné sociální dávky jako například dávky sociální podpory, zvýšení důchodu pro bezmocnost nebo studijní stipendia či státní příspěvky ke stavebnímu spoření a ani příjmy ze společného

¹³ soustavná příprava na budoucí povolání je definována zákonem o státní sociální podpoře

jmění manželů. Tento odpočet se uplatňuje v poměrné výši, pokud manželství trvalo jen po část zdaňovacího období. Jako jediný standardní odpočet se může uplatňovat až při ročním zúčtování.

. . .

Příklad č. 5

Pan Honc je zaměstnán. Jeho žena je také zaměstnána, ale od února nastoupila na mateřskou dovolenou a v únoru se jí narodila dcera. Jaké nezdánitelné částky může pan Honc uplatnit na konci roku, když manželka dostala za leden mzdu ve výši 11 500 Kč a jinak pobírá jen rodičovský příspěvek?

Řešení:

Protože rodičovský příspěvek jako dávka státní sociální podpory se nezapočítává do vlastního příjmu manželky a její mzda za leden je nižší než základní nezdánitelná částka, může manžel uplatnit nezdánitelnou částku na manželku.

základní	38 040 Kč
na manželku	21 720 Kč
na dceru $\frac{23\,520}{12} \times 11$	21 560 Kč
celkem	81 340 Kč

Pan Honc může na konci roku uplatnit odpočty ve výši 81 340 Kč.

. . .

Pro všechny standardní odpočty platí, že pokud nejsou uplatněny ve zdaňovacím období, ve kterém na ně vznikl nárok, pak propadají a nárok nelze dále uplatnit.

Pokud poplatník nepodepsal **Prohlášení k dani**, na jehož základě zaměstnavatel bere v úvahu skutečnosti uvedené v Prohlášení, na začátku zdaňovacího období, může tak učinit do 15. února roku následujícího po běžném zdaňovacím období. Nevýhodou pak ale je to, že zaměstnavatel při zúčtování měsíční mzdy neodečítá poměrné

části nezdanitelných částek a sráží tak vyšší zálohu na daň. Poplatník tímto způsobem vlastně poskytuje státu bezúročnou půjčku, protože ke zúčtování záloh a určení daňové povinnosti dochází až na konci zdaňovacího období.

3.3.2 Odčitatelné položky

Nestandardní odpočty se musí prokázat a uplatnit jen v prokázané výši. Jako první uvedu **dary na veřejně prospěšné účely**. Tento odpočet má iniciovat poplatníky k financování neziskového sektoru. Specifikace veřejně prospěšných účelů a subjektů, kterým mohou být dary věnovány, je uvedena v zákoně o daních z příjmů §15 odst. 8. Většinou se jedná o dary právnickým osobám a obcím, ale lze podarovat i fyzickou osobu provozující zdravotnická nebo školská zařízení.

Dar může mít podobu peněžní i nepeněžní (například jeden odběr krve je pro tento účel oceněn na 2 000 Kč). Minimální velikost souhrnu všech započitatelných darů během zdaňovacího období je stanovena na 1 000 Kč nebo 2 % základu daně, pokud jsou 2 % daňového základu méně než 1 000 Kč. Toto minimum je stanoveno, aby omezilo uplatnění odpočtu u poplatníků, kde by mělo jen malý vliv na daňovou povinnost (viz. Příklad č. 6). Maximální výše všech darů ve zdaňovacím období, o kterou lze snížit základ daně, je 10 %.

. . .

Příklad č. 6

Dva poplatníci věnovali zdravotnickému zařízení finanční příspěvek ve výši 900 Kč. První poplatník má základ daně 40 000 Kč a druhý 400 000 Kč. Mohou oba uplatnit svůj dar jako odpočet?

Řešení:

Dar je poskytnut na veřejně prospěšné účely, které vyjmenovává zákon. Pro prvního poplatníka představuje dar 2,25 % (900/40 000) jeho daňového základu, ale u druhého poplatníka je dar jen 0,225 % jeho daňového základu.

První poplatník může dar uplatnit jako odpočet, protože je to více než 2 % jeho daňového základu. Druhý poplatník si dar odečíst ze svého daňového základu nemůže, protože nedosahuje výše 2 % ani 1 000 Kč.

. . .

Za účelem zlepšení bytové situace v České republice a podpory individuálních investic bylo umožněno odečtení **úroků z úvěrů na bytové účely**. Bytové účely jsou definovány zákonem o daních z příjmů (§15 odst.10) jako výstavba bytového domu nebo změna stavby, koupě pozemku pro stavbu domu (za předpokladu, že výstavba začne do 4 let od uzavření smlouvy o poskytnutí úvěru a koupě pozemku - platí od roku 2001), koupě bytového domu nebo rozestavěné stavby tohoto domu, splácení členského vkladu za účelem získání práva nájmu, údržbu a změnu stavby bytového domu, vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví nebo spoludědiců (pro případ, kdy úhradou podílu získá poplatník bytový dům), úhrada za převod členských práv a povinností v souvislosti s převodem práva nájmu.

Za úvěr na bytovou potřebu lze považovat pouze úvěr poskytnutý podle zákona o stavebním spoření nebo hypoteční úvěr poskytnutý bankou či pobočkou zahraniční banky. Odečíst se mohou úroky zaplacené a snížené o státní příspěvek (tj. skutečně zaplacené úroky poplatníkem). Podmínkou je, že byly úroky skutečně uhrazeny a úvěr byl použit na bytové potřeby za účelem trvalého bydlení a pokud poplatník byt trvale neužívá, stačí, když má v bytě nahlášen trvalý pobyt někdo z přímé příbuzenské linie.

Pokud byl úvěr poskytnut více osobám z jedné domácnosti, uplatňuje odpočet úroků pouze jeden z nich nebo všichni rovným dílem. Roční

odpočet úroků, které si může odečíst jedna domácnost, je limitován maximální částkou 300 000 Kč za zdaňovací období. Pro uplatnění úroků z hypotečního úvěru je nutné podat daňové přiznání a doložit potvrzení o zaplacené výši úroků, v ročním zúčtování u zaměstnavatele není možno tento odpočet uplatnit.[19]

Dalším nestandardním odpočtem zavedeným novelou zákona z roku 1999 jsou **příspěvky na penzijní připojištění se státním příspěvkem**, které si platí poplatník sám. Vzhledem k tomu, že do výše 500 Kč za měsíc přispívá stát prostřednictvím přímých příspěvků, lze za zdaňovací období uplatnit úhrn příspěvků převyšující částku 6 000 Kč, ale maximálně však 12 000 Kč. Pokud poplatník platí měsíčně 500 Kč, nemůže si svůj roční základ daně snížit, ale vztahuje se na něj poskytnutí státního příspěvku ve výši 150 Kč. Maximální roční odpočet, tj. 12 000 Kč, lze uplatnit při měsíčních příspěvcích ve výši 1 500 Kč. V případě, že poplatník má uzavřeno více smluv na penzijní připojištění se státním příspěvkem, platí maximální odpočet pro všechny dohromady.

Obdobně jako u penzijního připojištění lze uplatnit i odpočet zaplacených **příspěvků na soukromé životní pojištění**. Tento odpočet je omezen jen maximální roční částkou 12 000 Kč. Odečet lze uplatnit za podmínky, že

- výplata plnění je sjednána nejdříve na 60. rok věku poplatníka,
- nedojde k výplatě dříve než po 60 měsících od uzavření smlouvy s pojišťovnou a
- osoba pojištěného je shodná s osobou plátce pojištění a plátce daně z příjmů,
- v průběhu pojištění si nevyberete své vklady.

Zákon nespecifikuje o jaký druh soukromého životního pojištění se má jednat. Lze si vybrat mezi kapitálovým a investičním pojištěním. U kapitálového pojištění je možné odečítat příspěvky vždy, ale investiční životní pojištění umožňuje vybrat si vložené

peníze a pak je zase vrátit, v takovém případě si příspěvky již nelze odečíst.

Často je součástí pojistné smlouvy na životní pojištění i úrazové pojištění nebo pojištění závažných nemocí apod. Částka zaplacená na tato připojištění nemůže být od základu daně odečtena. Výše částek na jednotlivá pojištění by měla být specifikována v pojistné smlouvě a zároveň i na potvrzení o zaplacených částkách, na jehož základě může být příspěvek odečten.

Výše daňových úlev, kterých lze tak dosáhnout, lze snadno zjistit. Pokud se roční zdanitelná mzda pohybuje v prvním daňovém pásmu, pak na dani ušetříme 15 % z roční částky zaplacené na soukromé životní pojištění. V případě zdanitelné mzdy v rozsahu druhého daňového pásma je to již 20 % ze zaplacených příspěvků atd. Úspora je tedy dána daňovou sazbou platnou pro příjem účastníka soukromého životního pojištění a výší zaplaceného příspěvku (viz. příklady měsíčních příspěvků v Tabulce č. 5). Úspora na dani podle výše příjmů a výše příspěvku může být až 3 840 Kč za rok. Při měsíčních platbách vyšších než 1 000 Kč se již roční úspora nezvyšuje.

Tabulka č. 5: Úspora na DP u příspěvků na životní pojištění

Měsíční příspěvek	Roční odpočet	Roční úspora pro příjem (od Kč-do Kč)			
		0 - 109 200	109 200 - 218 400	218 400 - 331 200	nad 331 200
100	1 200	180	240	300	384
300	3 600	540	720	900	1 152
500	6 000	900	1 200	1 500	1 920
700	8 400	1 260	1 680	2 100	2 688
1 000	12 000	1 800	2 400	3 000	3 840

Vysvětlivky: DP - daň z příjmů

Pramen: vlastní propočty

Ve srovnání příspěvků na penzijní připojištění a soukromé životní pojištění je výhodnější platit si příspěvky na penzijní připojištění. Průměrný příspěvek na penzijní připojištění se už

několik let pohybuje okolo 339 Kč a průměrný státní příspěvek je 96 Kč, tzn. výnos je 28 %. U stejného příspěvku na soukromé životní pojištění je podobný výnos až tehdy, když příjem poplatníka spadá do třetího nebo čtvrtého daňového pásma.

Relativně novým odpočtem je snížení daňového základu o 2 000 Kč při **bezplatném darování krve**. Ne každý může být dárce krve, ale pokud je dobrovolným dárce, tzn. nepřijímá žádnou odměnu, může uplatnit odpočet. Protože darovat krev je možné maximálně pětkrát za rok, může být odpočet až 10 000 Kč a **úspora v závislosti na výši mzdy od 1 500 Kč do 3 200 Kč**, což už je výrazná úspora pro většinu domácností.

3.4 Minimální výše daně

Podle zákona o daních z příjmů se daň nebo daň včetně zvýšení daně nepředepíše a neplatí, nepřesáhne-li 100 Kč nebo celkové zdanitelné příjmy nečiní u fyzické osoby více než 10 000 Kč. To neplatí, byla-li z těchto příjmů vybrána daň nebo záloha na daň srážkou.

3.5 Ostatní možnosti snížení daňové povinnosti

Od roku 2000 přestalo existovat **páté daňové pásmo** daně z příjmů fyzických osob a od roku 2001 byla rozšířena stávající daňová pásma, což nejrychleji pocítily ti poplatníci, kteří platí zálohy na daň. To samo o sobě je daňové zvýhodnění. Místo hranice 1 104 000 Kč, od které byla daň již lineární a to ve výši 316 000 Kč + 40 % ze základu daně převyšujícího 1 104 000 Kč, je nyní uvalena lineární daň již na příjmy od výše 331 200 Kč (daň je 66 420 Kč + 32 % ze základu daně převyšujícího 331 200 Kč).

Stejná novela zákona o dani z příjmů fyzických osob snížila pro daňové rezidenty **srážkovou daň z 25 % na 15 %**. Tato daň se sráží z úrokových a dividendových příjmů z dluhopisu, směnky, vkladního listu, z úroků a výnosů z vkladu na vkladní knížce, z podílu na zisku ve společnosti s ručením omezeným nebo komanditistů v komanditní společnosti, podílu na likvidačním zůstatku a z dalších příjmů upřesněných v §36 odst. 2 písm. a) zákona o dani z příjmů fyzických osob. Jde o zvýhodnění některých příjmů ze samostatných základů daně příjmů z kapitálového majetku a ostatních příjmů. V dalším roce bylo toto zvýhodnění rozšířeno i na daňové nerezidenty a byla tím tak napravena nespravedlnost při danění těchto příjmů.

Dříve byly příspěvky od zaměstnavatele na penzijní připojištění se státním příspěvkem součástí zdanitelné mzdy zaměstnance. Od roku 2000 se každý měsíc u příjmu ze závislé činnosti daní jen část příspěvku, která převyšuje 5 % hrubé mzdy zaměstnance.

Nevyplatí se podávat opožděně **daňové přiznání** ani opožděně **platit daň**, protože tím by se daňová povinnost mohla zvýšit o pokuty a penále. Zákon o správě daní a poplatků totiž umožňuje správcům daně zvýšit vyměřenou daň při pozdním podání daňového přiznání až o 10 % (v praxi je nejmenší zvýšení daně o 5 %). Při pozdním placení daně (tzn. po termínu pro podání daňového přiznání) se počítá za každý den prodlení až do zaplacení daně penále z prodlení ve výši 0,1 % z nedoplatku daně (samotné penále se dále nepenalizuje). Pokud nezaplatí poplatník daň do 500 dní navyšuje se penále na 140 % diskontní sazby ČNB platné první den kalendářního čtvrtletí. Z toho plyne podat i neúplné přiznání (například vyplnit jen jméno, adresu, IČO a podpis) a zaplatit alespoň nějakou částku a pak podat dodatečné daňové přiznání, ve kterém bude vše řádně vyplněno, a doplatit daň. V takovém případě bude hrozit penále pouze z nedoplatku daně a jen v poloviční výši, tj. 0,5 % z nedoplatku daně, protože bylo podáno dodatečné daňové přiznání.

Pokuta za nesplnění povinnosti podat daňové přiznání už je neopodstatněná. Navíc zákon říká, že penále se nepředepíše, pokud nepřesáhne v úhrnu částku 100 Kč. Daňové nedoplatky jednoho poplatníka do výše 50 Kč u jednoho finančního úřadu se nevymáhají.

Pro **nezaplacení daně** do konce prvního čtvrtletí zdaňovacího období existují i legální způsoby. Jde o využití daňového poradce, který ovšem může stát od několika tisíc až do stovek tisíc u složitých případů, požádání finančního úřadu o posečkání daně, kde v žádosti musí poplatník podrobně uvést důvody žádosti, nebo požádat finanční úřad o povolení splátek daně. Při svolení s posečkáním daně nebo placením daně ve splátkách se platí úrok ve výši 140 % diskontní sazby ČNB platné první den čtvrtletí (v současnosti je 2,75 %).

Zákon o daních z příjmů uvádí i výčet příjmů, které jsou osvobozeny od daně. Jedním z takových příjmů je **výnos z prodeje cenných papírů** (akcií, obligací, podílových listů), pokud došlo k prodeji se ziskem po době delší než šest měsíců od nabytí. Osvobození se nevztahuje na příjmy z prodeje cenných papírů, které jsou nebo byly zahrnuty do obchodního majetku, do šesti měsíců od ukončení podnikatelské činnosti. Při nesplnění některé podmínky je nutné podat daňové přiznání typu B pro příjmy z kapitálového majetku.

3.6 Příklady

3.6.1 Nulová daňová povinnost a osvobozené příjmy

Jako modelovou rodinu jsem si zvolila čtyřčlennou domácnost manželů Novákových a jejich dvou dětí ve věku pět a sedm let. Paní Nováková pracuje jako šička v malé textilní firmě, její hrubá mzda činí měsíčně 5 700 Kč. Nemá žádné jiné příjmy a uplatňuje na sebe

obě děti. Pan Novák je zaměstnán jako zahradník a pobírá také minimální mzdu 5 700 Kč měsíčně. Neuplatňuje na sebe žádné zvláštní odpočitatelné položky ani nezdanitelné částky.

Chceme zjistit jaký je maximální příjem rodiny, aby neplatila, respektive aby platila nulovou daň z příjmů. Podle vzorce pro výpočet zdanitelné mzdy můžeme odvodit hrubou mzdu.

Roční nezdanitelné částky na modelovou rodinu jsou:

2 dospělí	76 080
2 děti	47 040
celkem	123 120

Zatím známe:

hrubá mzda	
-sociální zabezpečení (8 %)	
-zdravotní pojištění (4,5 %)	
základ daně	123 120
-nezdanitelné částky	-123 120
upravený základ daně	0
daň (15 %)	0

Z toho odvodíme:

$$\text{hrubá mzda} - 0,08 * \text{hrubá mzda} - 0,045 * \text{hrubá mzda} = 123\,120$$

$$0,875 * \text{hrubá mzda} = 123\,120$$

$$\text{hrubá mzda} = 140\,708,57$$

hrubá mzda	140 709
-sociální zabezpečení (8 %)	-11 257
-zdravotní pojištění (4,5 %)	-6 332
základ daně	123 120
-nezdanitelné částky	-123 120
upravený základ daně	0
daň (15 %)	0

Pokud hrubý roční příjem obou rodičů nepřekročí 140 709 Kč (tj. 10 260 Kč zdanitelné mzdy měsíčně), pak jejich daňová povinnost bude nulová. Podle údajů ČSÚ z první poloviny roku 2001 je 10 % domácností s čistým měsíčním příjmem do 8 000 Kč a 25 % domácností s čistým měsíčním příjmem od 8 do 15 000 Kč.[22] Bližší procento domácností, jejichž čistý měsíční příjem je pod 10 260 Kč se mi nepodařilo zjistit. Z výše uvedených údajů lze určit, že něco přes 10 % domácností neodvádí daň z příjmů a má nárok na dávky státní sociální podpory. Tyto dávky jsou osvobozeny od daně z příjmů a tím zvyšují příjem domácnosti, aniž by zvyšovaly daňovou povinnost.

Rodina s nízkými příjmy může žádat o dávky státní sociální podpory dvojího typu:

- dávky, jejichž nárok je vázán na výši příjmů a životní minimum,
- dávky, které se poskytují nezávisle na příjmech a životním minimu.

Dávky poskytované v závislosti na příjmu jsou přírůstek na dítě, sociální přírůstek, příspěvek na bydlení a příspěvek na dopravu. Bez ohledu na příjem je možné nárokovat rodičovský příspěvek, zaopatřovací příspěvek, dávky péče o dítě, porodné a pohřebné. V uvažovaném příkladě započítám pouze dávky poskytované v závislosti na příjmu a životním minimu.

Životní minimum uvažované rodiny s dětmi ve věku pět a sedm let na měsíc a rok je:

dítě 5 let	1 690
dítě 7 let	1 890
2 dospělí	4 640
čtyřčlenná domácnost	2 880
celkem za měsíc	11 100
celkem za rok	133 200

Sociální příplatek je určen pro zabezpečení potřeb nezaopatřených dětí rodin, jejichž příjmy za předchozí kalendářní čtvrtletí (vč. přídavku na dítě) jsou nižší než 1.6 násobek životního minima. V našem případě je hranicí příjem 213 120 Kč za rok. S příjmem s nulovou daňovou povinností, který jsme zjistili, má rodina měsíčně nárok na 423 Kč na pětileté dítě a 473 Kč na sedmileté dítě. Ročně je to 10 752 Kč na obě děti.

Příspěvek na bydlení přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Testuje se příjem rodiny za kalendářní čtvrtletí (včetně přídavku na dítě). Vlastník bytu či nájemce, přihlášený v bytě k trvalému pobytu, má nárok na příspěvek na bydlení, pokud byl příjem v rodině nižší než 1.6 násobek životního minima rodiny, bez ohledu na druh bytu. Naše modelová rodina má tedy nárok na 720 Kč měsíčně, tj. 8 640 Kč ročně.

Přídavek na dítě je poskytován rodinám na krytí nákladů spojených s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Výše dávky se určuje podle příjmu rodiny v předchozím kalendářním roce. Rodiny s příjmem vyšším než je 3.0 násobek částky životního minima rodiny na přídavek na dítě nemají nárok. V případě této dávky by na ni naše modelová rodina měla nárok až do výše příjmů 399 600 Kč. Za současné situace má nárok na 541 Kč na pětileté dítě a na 605 Kč na sedmileté dítě měsíčně, ročně to činí 13 752 Kč.

Příspěvek na dopravu je určen na krytí nákladů spojených s dojížděním nezaopatřeného dítěte mimo obec jeho trvalého pobytu. Při plnění povinné školní docházky je dávka poskytována bez ohledu na příjem rodiny. V opačném případě nesmí přesáhnou rozhodný příjem rodiny za předcházející kalendářní rok dvojnásobek životního minima. Výše dávky je pak 10 až 100 % (dle druhu školy a četnosti dojíždění) z 20ti násobku jednosměrného plného jízdného ve veřejné autobusové dopravě. Tento příspěvek nebudu uvažovat.

Rodina má tedy nárok na dávky státní sociální podpory ve výši 33 144 Kč za rok a tyto dávky jsou od daně z příjmů osvobozeny. Rodina tak může ročně mít příjem až 173 853 Kč, aniž by byla placena daň z příjmů fyzických osob.

Závěr:

Jak vyplývá z výše uvedeného příkladu, počet domácností, které nemusí odvádět žádnou daň z příjmů není mnoho. Tedy něco přes 10 % domácností se nemusí zajímat o možnosti minimalizace daňové povinnosti, spíše naopak je pro ně důležité znát dávky státní sociální podpory a využít možností, které jim nabízí stát (více viz. kapitola Daně a volby 2002). Ve výše uvedeném příkladu si tak domácnost zvýšila svůj čistý měsíční příjem o 27 % při nulovém navýšení své daňové povinnosti. Pro ostatní domácnosti (skoro 90 %) je otázka snížení daňové povinnosti u daně z příjmů aktuální. Na druhé straně pro domácnosti s nejvyššími příjmy (0,2 % domácností má čisté měsíční příjmy nad 100 000 Kč) snížení daňové povinnosti o několik korun nebo stokorunu neznamena takový finanční přínos, aby se tím zabývaly.

3.6.2 Uplatnění nezdanitelných částek na děti

Na následujících příkladech ukážu, že rozdílné uplatnění nezdanitelných částek na děti u rodičů může, ale také nemusí mít vliv na celkovou výši daňové povinnosti obou rodičů. Uvažuji rodinu, kde rodiče jsou zaměstnáni v pracovním poměru a mají dvě děti, na které uplatňují nezdanitelné části.

Příklad č. 1

Nyní uvedu příklad, kdy oba manželé pobírají plat zdaňovaný nejnížší daňovou sazbou. Pan Vondráček za měsíc prosinec 2001 dostal 14 000 Kč hrubé mzdy a paní Vondráčková za stejný měsíc jen 12 400 Kč hrubé mzdy.

Varianta A: Každý z rodičů uplatňuje jedno dítě.

	Pan Vondráček	Paní Vondráčková
hrubá mzda	14 000	12 400
sociální zabezpečení(8 %)	-1 120	-992
zdravotní pojištění(4,5 %)	-630	-558
základ daně	12 250	10 850
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	-1 960	-1 960
upravený základ daně¹⁴	7 120	5 720
daň (15 %)	1 068	858
celková daňová povinnost	1 926	

Varianta B: Obě děti uplatňuje pan Vondráček

	Pan Vondráček	Paní Vondráčková
hrubá mzda	14 000	12 400
sociální zabezpečení(8 %)	-1 120	-992
zdravotní pojištění(4,5 %)	-630	-558
základ daně	12 250	10 850
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	-3 920	-
upravený základ daně	5 160	7 680
daň (15 %)	774	1 152
celková daňová povinnost	1 926	

Varianta C: Obě děti uplatňuje paní Vondráčková

	Pan Vondráček	Paní Vondráčková
hrubá mzda	14 000	12 400
sociální zabezpečení(8 %)	-1 120	-992
zdravotní pojištění(4,5 %)	-630	-558
základ daně	12 250	10 850

¹⁴ Při běžném výpočtu by bylo nutné zaokrouhlit upravený základ daně na celé stokoruny nahoru, abychom zjistili správnou zálohu na daň. Protože chceme porovnat daňovou povinnost, použijí výpočet pro zjištění daně nikoli zálohy na daň, tzn. bez zaokrouhlení upraveného základu daně, i když při ročním zúčtování se základ daně zaokrouhluje dolů.

základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	<u> -</u>	<u>-3 920</u>
upravený základ daně	9 080	3 760
daň (15 %)	1 362	564
celková daňová povinnost	<u>1 926</u>	

Příklad č. 2

Pro názornost si ještě ukážeme rodinu s příjmy, které se budou zdaňovat již 20 %. Pan Kotrs měl hrubou mzdu v listopadu 2001 19 600 Kč a paní Kotrsová za stejné období 22 100 Kč.

Varianta A: Každý z rodičů uplatňuje jedno dítě.

	Pan Kotrs	Paní Kotrsová
hrubá mzda	19 600	22 100
sociální zabezpečení(8 %)	-1 568	-1 768
zdravotní pojištění(4,5 %)	<u>-882</u>	<u>-995</u>
základ daně	17 150	19 337
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	<u>-1 960</u>	<u>-1 960</u>
upravený základ daně	12 020	14 207
daň (1 365 + 20 %)	<u>1 949</u>	<u>2 386,4</u>
celková daňová povinnost	<u>4 335,4</u>	

Varianta B: Obě děti uplatňuje pan Kotrs.

	Pan Kotrs	Paní Kotrsová
hrubá mzda	19 600	22 100
sociální zabezpečení(8 %)	-1 568	-1 768
zdravotní pojištění(4,5 %)	<u>-882</u>	<u>-995</u>
základ daně	17 150	19 337
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	<u>-3 920</u>	<u> -</u>
upravený základ daně	10 060	16 167
daň (1 365 + 20 %)	<u>1 557</u>	<u>2 779</u>
celková daňová povinnost	<u>4 336</u>	

Varianta C: Obě děti uplatňuje paní Kotrsová.

	Pan Kotrs	Paní Kotrsová
hrubá mzda	19 600	22 100
sociální zabezpečení(8 %)	-1 568	-1 768
zdravotní pojištění(4,5 %)	-882	-995
základ daně	17 150	19 337
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	-	-3 920
upravený základ daně	13 980	12 247
daň (1 365 + 20 %)	2 341	1 995
celková daňová povinnost	4 336	

Příklad č. 3

Pan Jíra si vydělal za měsíc leden 2002 15 800 Kč hrubé mzdy.
Hrubá mzda paní Jírové za stejné období činila 19 000 Kč.

Varianta A: Každý z rodičů uplatňuje jedno dítě

	Pan Jíra	Paní Jírová
hrubá mzda	15 800	19 000
sociální zabezpečení(8 %)	-1 264	-1 520
zdravotní pojištění(4,5 %)	-711	-855
základ daně	13 825	16 625
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na dítě	-1 960	-1 960
upravený základ daně	8 695	11 495
daň (15 %)(1 365 + 20 %)	1 305	1 844
celková daňová povinnost	3 149	

Varianta B: Obě děti uplatňuje pan Jíra

	Pan Jíra	Paní Jírová
hrubá mzda	15 800	19 000
sociální zabezpečení (8 %)	-1 264	-1 520
zdravotní pojištění (4,5 %)	-711	-855
základ daně	13 825	16 625
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na děti	-3 920	-
upravený základ daně	6 735	13 455
daň (15 %) (1 365 + 20 %)	1 011	2 236
celková daňová povinnost	3 247	

Varianta C: Obě děti uplatňuje paní Jírová

	Pan Jíra	Paní Jírová
hrubá mzda	15 800	19 000
sociální zabezpečení (8 %)	-1 264	-1 520
zdravotní pojištění (4,5 %)	-711	-855
základ daně	13 825	16 625
základní nezdanitelná částka	-3 170	-3 170
nezdanitelná částka na děti	-	-3 920
upravený základ daně	10 655	9 535
daň (1 365 + 20 %)	1 676	1 452
celková daňová povinnost	3 128	

Závěr:

V příkladech č. 1 a 2, kdy upravený základ daně podléhá u obou rodičů stejné daňové sazbě (15 % v příkladě č. 1 a 20 % v příkladě č. 2), nemá různé uplatnění nezdanitelných částek na děti žádný vliv na celkovou daňovou povinnost obou rodičů. Na rozhodování, kdo z rodičů bude tedy uplatňovat nezdanitelné částky na děti, může mít vliv výše příjmu a den výplaty. Pokud jeden rodič má nižší mzdu a dostává ji dříve než druhý z rodičů, který má vyšší příjem, pak je výhodnější, aby nárok uplatňoval první rodič. Tím je zajištěna větší rovnoměrnost v rozdělení příjmů plynoucích do

domácnosti během měsíce a navíc z první mzdy je uplatněním nezdanitelných částek zaplacen nižší daň a část, která se na dani nyní ušetřila se přenesla do daně z příjmu druhého z rodičů, která je placena později, a jak víme, současná hodnota peněz je vyšší než hodnota těchto peněz v budoucnu.

V příkladě č. 3, kdy zdanitelná mzda jednoho z rodičů kolísá podle uplatnění nezdanitelných částek na děti mezi dvěma daňovými pásmy (15 % nebo 20 %) a zdanitelná mzda druhého z rodičů podléhá jen jedné výši daňové sazby při jakémkoli uplatnění nezdanitelných částí na děti, je výhodnější, aby obě děti uplatňoval rodič s příjmem, který podléhá vyšší daňové sazbě.

- Pokud jeden z rodičů má mzdu zdaňovanou 15 % bez ohledu na to, zda uplatňuje nezdanitelné části na děti nebo neuplatňuje a u druhého z rodičů mzda kolísá mezi dvěma daňovými pásmy (15 % a 20 %), pak druhý z rodičů uplatní obě děti nebo jen jedno, pokud uplatněním nezdanitelné části na jedno dítě jeho zdanitelná mzda klesne do nižšího daňového pásma.
- Pokud jeden z rodičů pobírá mzdu podléhající 20 % dani bez ohledu na uplatnění nezdanitelných částí na děti a druhému z rodičů zdanitelná mzda kolísá mezi dvěma daňovými pásmy (15 % a 20 %) podle uplatnění nezdanitelných částí na děti, pak druhý z rodičů uplatní na sebe obě děti nebo jen jedno, pokud nezdanitelná část na jedno dítě sníží jeho zdanitelnou mzdu tak, aby podléhala nižší daňové sazbě (15 %).

Ještě může nastat jeden případ, kdy oba rodiče mají takový příjem, který podle uplatnění nezdanitelných částek na děti podléhá různým daňovým sazbám. Pak je výhodné, aby každý z rodičů uplatňoval jedno dítě.

- Kdyby jeden rodič uplatňoval obě děti, pak se jeho zdanitelná mzda zdani 15 %, ale u druhého z rodičů spadne zdanitelná mzda do 20 % daňové sazby.
- Když si každý rodič uplatní na sebe jedno dítě a jeho zdanitelná

mzda tím klesne do nejnižšího daňového pásma (15 %), pak jejich daňová povinnost bude určitě nižší.

3.7 Daně a volby 2002

Blíží se volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Není proto bez zajímavosti podívat se, jak chtějí politické strany měnit daně.

ODS propaguje zavedení rovné daně. Pro příjmy by měla platit jednotná daňová sazba 15 %, zrušila by se daň z kapitálových příjmů a zároveň by se zrušila většina odpočtů (daňové zvýhodnění studentů, zdravotně postižených, odpisy hypoték a stavebního spoření), které by byly nahrazeny jedním nezdanitelným minimem tak, aby lidé s nejnižšími příjmy neplatily žádné daně.

ČSSD dosud volební program nezveřejnila. Podle jejich stranické politiky chce ČSSD zachovat celkové zdanění na současné úrovni. Oproti evropským tendencím chce zvýšit přímé daně (z příjmu) a snížit daně nepřímé (DPH) a chce zavést daň z nově nabytého majetku. Z důvodu solidarity předpokládá ještě větší prohloubení progresivity daní (zvýšit zdanění lidí s vyššími příjmy). Na druhé straně je pro společné zdanění manželů a vyšší daňové odpisy pro rodiny s dětmi.

Bývalá Čtyřkoalice se rozpadla a do voleb 2002 vstupuje Koalice US-DEU a KDU-ČSL. Její daňová reforma má spočívat ve snížení daňového zatížení práce, zrušení odvodu na státní politiku zaměstnanosti, v prosazení zásadního posunu od přímých daní k nepřímým, zachování odpočtů ve prospěch bydlení, vzdělání, penzijního spoření a neziskového sektoru. Dále chce zvýšit daňově odpočitatelné položky rodinám s dětmi a studentům a zavést jedno místo pro výběr povinných odvodů (daně, sociální a zdravotní pojištění).

Volební program KSČM se v mnohém podobá volebnímu programu ČSSD. KSČM chce zvýšit přímé daně (daň z příjmů), a to hlavně na úkor lidí s vyššími příjmy, snížit nepřímé daně a zavést daň z luxusu. Daňově zvýhodnit družstevní správu majetku, malé a střední podnikatele v regionech postižených nezaměstnaností a v preferovaných oborech, vytváření nových pracovních míst pro absolventy, postižené, Romy apod.

Žádná z politických stran zatím nepředložila konkrétní plán, kolik by se při systému daní, který navrhuje, do státní pokladny vybralo. Neřekli ani, jak by daním přizpůsobili státní výdaje. Tak konkrétní vize, podle nichž by se mohli voliči rozhodnout, zatím na stole neleží.

Na **rovné dani**, kterou navrhuje ODS, oceňují ekonomové její jednoduchost a přehlednost. Pro lidi by bylo výrazně snadnější si daně spočítat a podat přiznání, i když problém spíš představuje rozlišení osvobozených příjmů apod. než spočítání daně podle daňových pásem. Se zjednodušeným daňovým přiznáním a výpočty daně by stát také mohl lépe kontrolovat, kolik na daních dostane. Rovná daň by pomohla především lidem s vyššími příjmy, kteří dnes zaplatí státu na daních více než 1 %. Nijak výrazně by se nedotkla těch, kdo pracují za průměrný či nižší plat. A to jsou dvě třetiny všech lidí. ODS chce zároveň odstranit všechny odpočty z daní, s výjimkou jediného - takzvaného sociálního minima. Lidé s velmi nízkými mzdami by tak daně neplatili vůbec. Pro výhodnost rovné daně je podstatná i výše sociálního minima, která bude výsledkem kolektivního jednání.

Někteří ekonomové se domnívají, že i přes nižší daně by stát nakonec dokázal vybrat víc peněz. "Z dlouhodobého hlediska se to dá očekávat. Krátkodobě bych se ovšem bál daňových výpadků," míní ekonom Patria Finance David Marek. I pravicová Unie svobody, která se s ODS bude přetahovat o voliče s vyššími příjmy, Klausovy plány odmítá. "Rovná daň se sice dobře poslouchá, ale je to naprosto

neprůchodné. V této podobě by to znamenalo obrovský výpadek příjmů," míní někdejší Klausův ministr financí, dnes místopředseda Unie svobody Ivan Pilip. Z mezinárodních zkušeností není možné dokázat, zda mají pravdu Klausovi zastánci či odpůrci. V žádné z vyspělých ekonomik systém rovné daně tak, jak ho navrhuje Václav Klaus, neexistuje. Ani Spojené státy, jejichž ekonomické recepty předseda ODS vyznává, rovnou daň podle představ ODS nemají.[31]

S daněmi z příjmů, jakožto hlavním příjmem státního rozpočtu, souvisí i **státní sociální podpora**, která tvoří důležitý výdaj státního rozpočtu. Na rok 2002 je rozpočet výdajů na důchody, sociální podporu a politiku zaměstnanosti 250,87 mld. Kč, což je 96 % výdajů Ministerstva práce a sociálních věcí a 34 % státního rozpočtu.[27] Mandatorní výdaje státu (výdaje na dávky státní sociální podpory, příspěvek státu na podporu stavebního spoření, příspěvek k penzijnímu připojištění atd.) tvoří 80 % státního rozpočtu, to znamená, že když klesnou příjmy z daní z příjmů, bude těžké upravit výdajovou stranu rozpočtu a deficit se ještě více prohloubí.[29]

Důležitou součástí výdajů jsou **důchody**, jejichž zajištění do budoucna není jednoduché. Současný důchodový systém neřeší problém přibývajících starších lidí při snižujícím se počtu lidí v produktivním věku, protože je zcela založen na solidaritě mezi produktivními občany a staršími lidmi. Jedním z kroků reformy důchodového systému je příprava vzniku Sociální pojišťovny, aby se tak peníze určené na důchody oddělily od státního rozpočtu. Další postup reforem důchodového systému je otázkou. ČSSD chce zaručit důchod ve výši 45 % předchozích příjmů alespoň pro nízkopříjmové občany. Stejně i KDU-ČSL chce zachovat průběžný systém. ODS slibuje provést potřebné změny, a to státem garantovanou minimální částí důchodu a jinak spíše svobodným systémem důchodového pojištění.[29]

4 Závěr

Abych mohla hovořit o snížení daně z příjmů placené domácnostmi, bylo nutné přiblížit strukturu daně z příjmů fyzických osob a její začlenění do daňového systému České republiky. Snižování daně z příjmů u domácností je z hlediska míry snížení daně méně efektivní než daňová optimalizace u podnikatelů a právnických osob. Na druhé straně, pokud podnikatelé zvolí špatný způsob optimalizace, pak i ztráty tímto způsobené jsou větší než u domácností. Možnosti daňové optimalizace domácností využívají hlavně možnosti přímo dané zákonem a málokdy se objeví způsob minimalizace neošetřený zákonem. Podnikatelé jsou v tomto směru mnohem vynalézavější možná právě proto, že poměr užítku v podobě ušetřených peněz a nákladů vynaložených na dokonalé promyšlení způsobu „daňových úspor“ je větší než by byl u domácností.

První, co může domácnost ovlivnit je příjem samotný. Zákon o dani z příjmů fyzických osob definuje předmět daně, do kterého nepatří např. příjem plynoucí z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů (§143a občanského zákoníku). Mnohem více možností je ale zahrnuto v **osvobozených příjmech**.

- Podstatným příjmem může být příjem z prodeje rodinného domu, bytu včetně pozemku, pokud daná domácnost byt užívala k bydlení po dobu nejméně 2 let před prodejem. Podobně je osvobozen i příjem z ostatních nemovitostí, ale až po 5 letech, po které byly ve vlastnictví domácnosti. U příjmu z prodeje movitých věcí jako je auto nebo loď je tzv. časový test stanoven na jeden rok. Je třeba dát pozor při prodeji majetku, který byl zahrnut do obchodního majetku, v takovém případě mohou být stanoveny odlišné časové lhůty pro osvobození příjmu. Tento typ příjmu není příliš častý, ale většinou se jedná o větší peněžní částku.
- Pokud má domácnost dům nebo byt pojištěn, pak ani plnění z pojištění majetku není zdaňováno. Za účelem ochrany životního prostředí je osvobozen i příjem z provozu ekologických zařízení

na výrobu energie a to po dobu 5 let od uvedení do provozu. Ekologickým zařízením se rozumí například kotel na biomasu, solární panely a větrné elektrárny. Na tato zařízení se poskytují státní dotace, které jsou také od daně osvobozeny.

- Pokud se nějaký člen domácnosti rád zúčastňuje různých veřejných soutěží a reklamních slosování, které na nás útočí ze všech stran za účelem zvýšení prodeje nebo zviditelnění, pak cena získaná v takovéto soutěži je osvobozena od daně do výše 10 000 Kč.
- Důležitým příjmem mnoha domácností jsou různé příspěvky na dopravu, na dítě, podpora v nezaměstnanosti, nemocenské dávky, dávky v mateřství a rodičovský příspěvek. Všechny tyto příjmy spadající pod název státní sociální podpora, sociální péče a nemocenské pojištění jsou osvobozeny v plné výši. Do této skupiny patří i různé typy důchodů (starobní, invalidní, sirotčí apod.). U pravidelně vyplácených důchodů je osvobozeno jen 144 000 Kč z úhrnu důchodů.
- Děti studující na vysokých školách mohou pobírat stipendium z prostředků vysoké školy, státního rozpočtu a neziskových organizací. Pokud by dítě navštěvovalo soukromou školu, pak stipendium vyplácené školou by osvobozeno od daně nebylo.
- V poslední době se díky možnosti odpočtu příspěvku od základu daně rozšiřuje uzavírání smluv na soukromé životní pojištění. Plnění z pojištění pro případ dožití, která v současné době nejsou ještě příliš vyplácena, jsou osvobozeny do výše jistiny. Nelze ovšem zajistit, že v budoucnu nedojde ke změně zákonů.
- Již v devadesátých letech domácnosti investovaly a stále investují do stavebního spoření. Nejenže jsou od daně osvobozeny úroky plynoucí z vkladů, ale navíc stát poskytuje nezdaňované příspěvky do 4 500 Kč za rok. Novým problémem posledních let je nedostatek peněz v rozpočtu na vyplácení těchto příspěvků a proto někteří politici uvažují o snížení nebo úplném zrušení těchto příspěvků.
- U čínorodých domácností se jistě uplatní i osvobození příjmů do

10 000 Kč na člena domácnosti plynoucích z nahodilé činnosti, v zákoně definované jako ostatní příjem. Ale pozor, jde jen o část ostatních příjmů, například příležitostný pronájem auta, prodej zeleniny ze zahrádky apod.

- Příjemným, ale nikoli významným příjmem, je přijatý reklamní předmět. Osvobozeny jsou předměty do výše 200 Kč. Ne vždy se jedná jen o nějakou nepotřebnou věc, tak proč nespojit příjemné s užitečným.

Možnosti, jak ušetřit na dani z příjmu, jsou i **v zaměstnání.**

- Nejvýznamnějším a nejčastěji používaným zvýhodněním zaměstnanců je příspěvek na stravování v nepeněžní formě, tzn. stravenky nebo poukázky na odběr jídla. Pro osvobození nerozhoduje výše nepeněžního plnění. V jaké výši je zaměstnavatel ochoten přispívat je naznačeno v kapitole Významná osvobození. V případě peněžních příplatků ke mzdě je efekt opačný, zaměstnanec z peněžního příspěvku zaplatí nejen daň z příjmů ale i sociální a zdravotní pojištění.
- Zdanění nepodléhají ani nepeněžní dary do 2 000 Kč za rok. Je zde ale stanoveno, jakých případů obdarování se osvobození týká. Tuto úsporu využijí starší členové domácnosti a dlouholetí pracovníci jedné firmy. Dnešní trend už ale neodpovídá dosavadním zvykům, strávit celý život v jednom zaměstnání.
- Existují i malé firmy, které poskytují nepeněžní plnění spojená s volným časem zaměstnanců. Nejčastěji jsou to vstupenky na kulturní pořady za nižší cenu nebo úplně zdarma. Větší firmy pak umožňují strávit dovolenou ve svém rekreačním zařízení nebo i v pronajatém zařízení za mnohem nižší cenu než by byla obvyklá dovolená. Tato zvýhodnění mohou využívat i členové rodiny, proto je například u zvýhodněného zájezdu limitován počet míst na jednoho zaměstnance.
- Zaměstnavatelé také poskytují svým zaměstnancům zvýhodněné návratné půjčky. Osvobození příjmu plynoucího ze snížených úroků se vztahuje na půjčky na bytové účely do výše 100 000 Kč, na

překlenutí tíživé finanční situace do 20 000 Kč a jako sociální výpomoc do 10 000 Kč.

- Zaměstnavatel může platit část mzdy zaměstnance i formou příspěvků na penzijní připojištění se státním příspěvkem nebo příspěvkem na soukromé životní pojištění. Osvobození se vztahuje na příjem zasílaný zaměstnavatelem přímo na účet pojišťovny nikoli na navýšení mzdy za účelem příspěvní na toto pojištění. Osvobození je limitováno i výší příspěvku: u penzijního připojištění je osvobozen příspěvek od zaměstnavatele do 5 % hrubé mzdy zaměstnance a u soukromého životního pojištění je to částka do 12 000 Kč za rok. Zde je výše úspory závislá na výši příspěvku od zaměstnavatele i na výši příjmu zaměstnance. Tímto způsobem je možno ročně na sociálním a zdravotním pojištění ušetřit až 1 500 Kč a na dani z příjmu 3 840 Kč (u většiny domácností spadá příjem do druhého daňového pásma, takže úleva na dani bude nejčastěji do 2 400 Kč).
- Odměnu lze vyplatit prodejem zaměstnaneckých akcií zaměstnanci za nižší cenu než je nominální hodnota. Zaměstnanec je může po šesti měsících prodat a osvobozeno bude nejen zvýhodnění u ceny, ale i zisk plynoucí z prodeje akcií.

Nevýhodou u příspěvků na pojištění od zaměstnavatele a při nákupu zaměstnaneckých akcií je, že peníze budu mít k dispozici až v budoucnu. To si nemohou dovolit lidé s nízkými příjmy, kterým mzda pokrývá běžné životní náklady. Toto zvýhodnění je využitelné pro finančně lépe zajištěné domácnosti.

Osvobozená nepeněžní plnění v sobě zahrnují dvojí úsporu. První úspora se týká daně z příjmů a druhá, nižší úspora, vzniká na pojistném na sociální a zdravotní pojištění. Podmínkou pro úsporu na dani je poskytnutí plnění od zaměstnavatele ze zisku po zdanění.

Z příjmů poplatníka se zjistí základ daně, který je možno dále upravovat. Základním **odpočtem** jsou nezdánitelné částky.

- Není daňově optimální podepisovat Prohlášení k dani, na jehož základě se nezdánitelné částky uplatňují, opožděně, neboť placením vyšších záloh na daň poskytujeme státu bezúročnou půjčku na dobu do ročního zúčtování záloh.
- Druhým typem odpočtů jsou odečitatelné položky, u nichž je ale nutné prokázat jejich absolutní výši. U úroků z úvěru na bytové účely nebo u příspěvků na penzijní a životní pojištění to není takový problém, ale drobné dary ve výši stokoruny jsou málokdy podloženy dokladem o poskytnutí daru, čímž uniká daňová úspora.
- Vliv na daňovou úsporu může mít i rozdílné uplatnění nezdánitelných částek u členů domácnosti. Uplatnění nezdánitelných částek na děti je rozebráno ve stejnojmenné kapitole. Dále lze ušetřit při přiznání příjmů plynoucích ze společného vlastnictví manželů. Mám na mysli příklad, kdy manželka je v domácnosti a u sebe přizná pouze příjem z pronájmu společné chaty. Když je tento příjem nižší než základní nezdánitelná částka, pak tento příjem není zdaněn a manžel může navíc uplatnit i nezdánitelnou částku na manželku.

Je-li stanoven a zaokrouhlen upravený základ daně, vypočítá se **daňová povinnost** a podle zákona se podá daňové přiznání. Poplatník, který má příjmy patřící do více dílčích daňových základů, je povinen podat sám daňové přiznání, pokud příjmy z dílčích daňových základů kromě příjmů ze závislé činnosti překročí 4 000 Kč a celkově 10 000 Kč.

Při nepodání daňového přiznání v termínu může být navýšena daňová povinnost až o 10 %. Za splněním této povinnosti se považuje i podání neúplného přiznání jen s hlavními údaji o poplatníkovi a podpisem. Pokud zaplatí poplatník zároveň i část daně, je pravděpodobné, že případné penále nepřesáhne 100 Kč a proto nebude

předepsáno. Pokud je nedoplatek daně do 50 Kč, pak ani ten nebude vymáhán.

Shrnuto do několika vět: v poplatníkově zájmu je věnovat pozornost poskytovaným dávkám ze strany státu, při výběru zaměstnavatele zohlednit i zvýhodnění, která poskytuje, znát osvobozené příjmy, termíny pro plnění daňových povinností a volit politiky podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Volbou politiků zasahují poplatníci daně z příjmů i do tvorby zákonů. Od roku 1993 maximální sazba u daně z příjmů fyzických osob klesla z 47 % na 32 %, přibývaly postupně nové možnosti odpočtů a dnes se používají už jen dva typy daňových přiznání. Základní nezdanitelná částka a částka na dítě se valorizovala nejčastěji, tudíž představuje největší šanci na růst úspor, naopak částkám na invaliditu zákonodárci tolik důležitosti nepřikládaly. Budoucí podoba důchodového systému také není vyřešena. Některé politické strany by rády zvýšily přímé daně nebo dokonce zavedly daň z luxusu. Opoziční strana prosazuje snížení daňového zatížení přímými daněmi, ale navrhuje zrušení většiny odpočtů a jejich nahrazení jednou částkou. To se ale spíš dotkne bohatých, jimž příjem hodně zkracuje progresivní sazba daně. Záleží tedy jen na poplatnících a jejich prioritách, jak se u voleb rozhodnou.

Při daňových úsporách nelze vycházet pouze ze zákona. Důležitý vliv může mít i lidskost pracovníků finančních úřadů. Záleží totiž jen na nich, zda pokutu přidělí či nikoli a v jaké výši. Obdobný problém může vzniknout při nároku na dávky státní sociální podpory. Pokud je hranice příjmů překročena o koruny, přijde poplatník o dávku ve výši stokorun. I když při jednání s úřady a pečlivém vyplňování různých formulářů je těžké být klidný, je výhodné udržovat s úředníky dobré vztahy.

Seznam literatury

- [1] Zákon č. 586/1992 Sbírky, o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [2] Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů
- [3] Vančurová Alena, Láchová Lenka: Daně a sociální zabezpečení, Díl I.: Daně, Daňový systém České republiky, 1. vydání, VŠE Praha, 1994
- [4] Vančurová Alena a kol.: Daňový systém ČR aneb učebnice daňového práva, 5. rozšířené vydání, VOX, Praha, duben 2001
- [5] Svátková Slavomíra: Bakalářské minimum z daní, 1.vydání, Trizonia s.r.o. Praha 1994
- [6] Kubátová Květa, Vítek Leoš: Daňová politika (Teorie a praxe), 1. vydání, Codex Bohemia s.r.o., Praha 1997
- [7] kolektiv daňových poradců a právníků: Daně 2000/01, Martin Novotný - Newsletter, Praha, 2000
- [8] Nehybová Marta: Daňová soustava k 1.1.1999, Miroslav Nehyba, Brno, 1998
- [9] kolektiv autorů, Ročenka Hospodářských novin 2001, Economia, Praha, 2002
- [10] Příloha časopisu Ekonom 6/2001, Economia, Praha, 2001
- [11] Dromníková Ilona: Daňová soustava v ČR a EU - porovnání a harmonizace [Diplomová práce], Liberec 2000 - Technická Univerzita, Fakulta hospodářská
- [12] cvičení z předmětu Ekonomika a řízení obchodu u ing. Jany Syrovátkové
- [13] PricewaterhouseCoopers. Politics of the Czech Republic - International relations [online]. asi 2001. [citováno 12.3.2002]. Dostupné na webových stránkách: <http://www.pwcglobal.com/cz/eng/ins-sol/spec-int/taxguide/czech/cz-politics.html>
- [14] Ministerstvo zahraničních věcí. Tiskové informace o vývoji jednání ČR s EU [online]. Brusel, 3.7.2001. [citováno 12.3.2002] Dostupné na webových stránkách: <http://www.mzv.cz/missionEU/pressBelgneg.htm>
- [15] Ministerstvo financí ČR. Veřejné rozpočty, Tabulka 10.1:

- Veřejné rozpočty - příjmy [online]. 2002. (citováno 19.01.2002). Dostupné na webových stránkách:
<http://www.mfcr.cz/MakroPre/CZ/2002-2/GT10.htm>
- [16] Ministerstvo financí ČR. Přehled platných smluv České republiky o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu, resp. z příjmu a majetku podle stavu k 1.1.2002 [online]. 2002. (citováno 20.2.2002). Dostupné na webových stránkách:
<http://www.mfcr.cz/DanSprava/DvojiZdaneni/Zamezeni020101.htm>
- [17] Ministerstvo financí ČR. Tabulka 7.1: Zdroje a užití důchodů v sektoru domácností - roční [online]. 2002. (citováno 19.2.2002) Dostupné na webových stránkách
<http://www.mfcr.cz/MakroPre/CZ/2002-2/GT07.htm>
- [18] OECD in Figures [online]. 18.7.2001. (citováno 20.2.2002). Dostupné na webových stránkách: <http://oecdpublications.gfi-nb.com/cgi-bin/OECDBookShop.storefront/EN/product/012001081E1>
- [19] Ministerstvo financí ČR, Hodnocení vývoje daňových příjmů ke dni 30.9.2001 [online], 2001, [citováno 19.2.2002]. Dostupné na webových stránkách: <http://www.mfcr.cz/TiskZpravy/tz-011029DanPrijsmy.htm>
- [20] Ministerstvo financí ČR. Daňová kontrola [online]. 2001. [citováno 19.2.2002]. Dostupné na webových stránkách
<http://www.mfcr.cz/DanSprava/ZpravaUFO2000/II-10.htm>
- [21] Euroskop. Pojmy [online]. [citováno 9.4.2002]. Dostupné na webových stránkách:
<http://www.euroskop.cz/page/render.vwf?src=/site/cz/data/eu/pojmy/index.html>
- [22] autor pod zkratkou ZST. Model tunelování občana [online]. Mladá pravda. 2001. [citováno 16.4.2002]. Dostupné na webových stránkách: <http://www.ksm.cz/mp1201.htm>
- [23] Ministerstvo zahraničních věcí. Jednání o vstupu do EU [online]. 2002. [citováno 13.5.2002]. Dostupné na webových stránkách: <http://www.euroskop.cz/page/render.vwf?src=/site/cz/data/cr/vyjedn/scr1.html>
- [24] Ministerstvo práce a sociálních věcí. Penzijní připojištění se státním příspěvkem [online]. 2001. [citováno 13.5.2002]. Dostupné na webových stránkách:
<http://www.mpsv.cz/scripts/clanek.asp?lg=1&id=288>
- [25] Ministerstvo financí. Komentář k vývoji daňových nedoplatků

k 31.12.2001 [online]. 2001. [citováno 14.5.2002]. Dostupné na webových stránkách: <http://www.mfcr.cz/TiskZpravy/tz-020208VyvojDN.htm>

- [26] Marek, Tomáš. Stíny se ještě zvětší[online]. iDnes email servis. 1999. [citováno 14.5.2002]. Dostupné na webových stránkách:
http://www.mostecko.cz/mo_aktual/arch1999/em990907.htm#k1
- [27] Ministerstvo práce a sociálních věcí. Rozpočet 2002 [online]. 2002. [citováno 14.5.2002]. Dostupné na webových stránkách:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/81/rozpis.pdf>
- [28] Česká národní banka. Důchody zatěžují rozpočet stále více [online]. 2002. [citováno 14.5.2002]. Dostupné na webových stránkách:
http://www.cnb.cz/_media/frequent/mpolitika/clanky/010117.htm
- [29] Jareš, Martin. PENZE: Liberální důchodová reforma [online]. 2002. [citováno 14.5.2002]. Dostupné na webových stránkách:
http://pes.eunet.cz/clanky/2002/02/19439_0_0_0.html
- [30] Marek, David. Rovná daň: Je nutné... Hospodářské noviny, 4.8.2002. Economia. Praha. 2002
- [31] Zlámalová, Lenka, Jiří Nádoba. ODS odstartovala souboj o daně. Mladá fronta DNES. 20.02.2002. Mafra. Praha. 2002.
- [32] autorova zkratka ALF. Lepší neúplné hlášení než žádné. Hospodářské noviny - daně speciál. 20.2.2002. Economia. Praha.

Seznam příloh

Schémata - 3 stránky

- Schéma č. 1: Vymezení příjmů vstupujících do základu daně z příjmů fyzických osob [4]
- Schéma č. 2: Výpočet základu daně z příjmů fyzických osob [4]
- Schéma č. 3: Úprava základu daně a výpočet daňové povinnosti [4]
- Schéma č. 4: Výpočet zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti u hlavního zaměstnavatele [4]
- Schéma č. 5: Zdanění měsíční mzdy [4]
- Schéma č. 6: Zdanění měsíční mzdy u zaměstnavatele bez prohlášení [4]

Tabulky - 1 stránka

- Tabulka č. 1: Sazba daně pro výpočet měsíčních záloh daně ze závislé činnosti [1]
- Tabulka č. 2: Určení daňových záloh na daň z příjmů fyzických osob [1]
- Tabulka č. 3: Varianty pro placení záloh na daň z příjmů fyzických osob [1]

Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob

Přiznání k dani z příjmů fyzických osob typ A

Přiznání k dani z příjmů fyzických osob typ B

Schémata

Schéma č. 1: Vymezení příjmů vstupujících do základu daně z příjmů fyzických osob [4]

Veškeré příjmy poplatníka
- příjmy vyňaté ze zdanění (tj. příjmy, které nejsou předmětem daně)
=příjmy podléhající dani z příjmů
- příjmy osvobozené od daně z příjmů fyzických osob
- příjmy nezahrnované do základu daně ¹⁵ vč. příjmů tvořících samostatný základ daně
= příjmy zdaňované v základu daně z příjmů fyzických osob

Schéma č. 2: Výpočet základu daně z příjmů fyzických osob [4]

Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
- výdaje na dosažení, udržení a zjištění příjmů
= dílčí daňový základ příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (nebo ztráta)
Příjmy z kapitálového majetku
= dílčí daňový základ příjmů z kapitálového majetku
Příjmy z pronájmu
- výdaje na dosažení, udržení a zjištění příjmů
= dílčí daňový základ příjmů z pronájmu (nebo ztráta)
Ostatní příjmy
- výdaje na dosažení, udržení a zjištění příjmů
= dílčí daňový základ ostatní příjmy
= SOUHRN DÍLČÍCH ZÁKLADŮ DANĚ kromě příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků (nebo ztráta)
- daňová ztráta vyměřená nebo vykázaná v předešlých zdaňovacích obdobích
Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění
= dílčí daňový základ příjmů ze závislé činnosti a funkční požitky
= ZÁKLAD DANĚ z příjmů fyzických osob

¹⁵ Například příjmy, které už byly u tohoto poplatníka touto daní zdaněny.

Schéma č. 3: Úprava základu daně a výpočet daňové povinnosti [4]

ZÁKLAD daně z příjmů fyzických osob
- Nezdánitelné částky základu daně (na poplatníka - základní, na invaliditu, pro studenta, na vyživovanou osobu - na každé dítě v domácnosti, na manžela či manželku)
- Odčitatelné položky (reinvestiční odčitatelná položka, dary na veřejně prospěšné účely v limitované výši, úroky z hypotečního úvěru nebo z půjčky ze stavebního spoření)
= SNÍŽENÝ DAŇOVÝ ZÁKLAD (zaokrouhuje se na celé stokoruny dolů)
x sazba daně
= DAŇ (zaokrouhuje se na celé koruny nahoru)
- sleva na dani
= daň po slevách
- zápočet srážkové daně ze samostatných základů daně zahrnutých do základu daně
= CELKOVÁ DAŇOVÁ POVINNOST

Schéma č. 4: Výpočet zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti u hlavního zaměstnavatele [4]

Zúčtovaný hrubý příjem za kalendářní měsíc (včetně naturálních požitků, ale bez vyňatých příjmů)
- příjmy osvobozené od daně
= hrubá mzda
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
- pojistné na všeobecné zdravotní pojištění
= základ daně
- nezdanitelné části daňového základu
= zdanitelná mzda (zaokrouhuje se na celé stokoruny nahoru)
x sazba daně (pro výpočet záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti)
= záloha na daň (zaokrouhuje se na celé koruny nahoru)

Schéma č. 5: Zdanění měsíční mzdy [4]

Zdanění měsíční mzdy

- srážkou

když nepodepsal prohlášení a jde o hrubý příjem do 3 000 Kč z pracovně právního, služebního a obdobného vztahu a funkční požitky

- zálohou

když podepsal prohlášení

když nepodepsal prohlášení a příjem netvoří samostatný základ daně

Schéma č. 6: Zdanění měsíční mzdy u zaměstnavatele bez prohlášení

[4]

Příjem od zaměstnavatele bez prohlášení

příjem z pracovně právního vztahu apod. a funkční požitky

příjem do 3 000 Kč včetně - zdaněn srážkou jako samostatný základ daně (15 %)

příjem nad 3 000 Kč - odvádí se záloha dle daňových pásem, min. 20 % zdanitelné mzdy

ostatní příjem (odměny za práci společníků, jednatelů, tantiémy apod.)

odvádí se záloha podle daňových pásem, min. 20 % zdanitelné mzdy

Tabulky

Tabulka č. 1: Sazba daně pro výpočet měsíčních záloh daně ze závislé činnosti [1]

Zdanitelná mzda (v Kč)		Záloha na daň
od	do	
0	9 100	15 %
9 100	18 200	1 365 Kč + 20 % ze základu nad 9 100
18 200	27 600	3 185 Kč + 25 % ze základu nad 18 200
27 600	a více	5 535 Kč + 32 % ze základu nad 27 600

Tabulka č. 2: Určení daňových záloh na daň z příjmů fyzických osob [1]

Poslední daňová povinnost D		Výše zálohy	Četnost záloh
od	do		
0	30 000	0	-
30 001	150 000	40 % D	pololetně
150 001	a více	$\frac{1}{4}$ D	čtvrtletně

Tabulka č. 3: Varianty pro placení záloh na daň z příjmů fyzických osob podle poslední daňové povinnosti v závislosti na velikosti dílčího daňového základu příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků [1]

Typ příjmů	M = 0	M ≥ 50 % CZD	M < 15 % CZD	M < 50 % CZD M ≥ 15 % CZD
interval	výše/četnost záloh	výše/četnost záloh	výše/četnost záloh	výše/četnost záloh
0 - 30 000	0/-	0/-	0/-	0/-
30 001 - 150 000	40 %D/pololetně	0/-	40 %D/pololetně	20 %D/pololetně
150 001 a více	1/4D/čtvrtletně	0/-	1/4D/čtvrtletně	1/8D/čtvrtletně

M = dílčí základ příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky

D = poslední známá daňová povinnost

CZD = celkový základ daně

Poplatník daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků vyplní laskavě uvedené prohlášení podle § 38k zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), nejpozději do 30 dnů po vstupu téhož zákona a uplatňuje-li nezdanitelné částky ze základu pro výpočet zálohy na daň.

PROHLÁŠENÍ

poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků

Příjmení (i dřívější) _____ jméno _____ titul _____

rodné číslo¹⁾ _____ rodinný stav _____

bydliště _____ PSČ _____

prohlášení podepisuji pro plátce _____

Adresa mého pracoviště _____

Údaje o manželce (manželovi) žijící se mnou v domácnosti:

Jméno a příjmení _____ rodné číslo¹⁾ _____

bydliště (je-li odlišné od bydliště poplatníka) _____

zaměstnavatel, popř. jiná výdělečná činnost _____

I.

Podle § 15 odst. 1 písm. a) a § 38h odst. 1 písm. c) zákona o daních z příjmů, uplatňuji nezdanitelnou částku ze základu daně (ze základu záloh na daň) na poplatníka na zdaňovací období:

_____ ano - ne²⁾

_____ ano - ne²⁾

_____ ano - ne²⁾

Dále uplatňuji nezdanitelné částky § 15 odst. 1 písm. b), d), e), f), g) a odst. 10 a § 38h odst. 1 písm. c) a d) zákona o daních z příjmů na:

1. Nezletilé děti žijící se mnou v domácnosti (vlastní, osvojené, děti v péči, která nahrazuje péči rodičů a dítě druhého z manželů a vnuka - vnučku, pokud jeho rodiče nemají příjmy, z nichž by mohli snížení uplatnit).

Jméno a příjmení	rodné číslo	Jméno a příjmení	rodné číslo

2. Zletilé děti do 26 let (vlastní, osvojené, děti v péči, která nahrazuje péči rodičů a dítěte druhého z manželů a vnuka - vnučku, pokud jeho rodiče nemají příjmy, z nichž by mohli snížení uplatnit), žijící se mnou v domácnosti, které nepobírají plný invalidní důchod - soustavně se připravují na budoucí povolání

Jméno a příjmení	rodné číslo	Jméno a příjmení	rodné číslo

- nemohou se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo
- pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nejsou schopny vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Jméno a příjmení	rodné číslo	stav	potvrzení FÚ č. j. ze dne

3. Z dětí uvedených pod č. 1 a 2 jsou držitelé průkazu ZTP/P:

Jméno a příjmení	rodné číslo	Jméno a příjmení	rodné číslo

Na zdaňovací období	datum	podpis
Dodatečně za zdaňovací období (za kalendářní měsíce)	datum	podpis

Na zdaňovací období	datum	podpis
Dodatečně za zdaňovací období (za kalendářní měsíce)	datum	podpis

Na zdaňovací období	datum	podpis
Dodatečně za zdaňovací období (za kalendářní měsíce)	datum	podpis

Nárok a uznání nezdanitelných částek ze základu daně uvedených v prohlášení prokázal poplatník³⁾

Na zdaňovací období	Za plátce ověřil	Na zdaňovací období	Za plátce ověřil	Na zdaňovací období	Za plátce ověřil

III.

Žádám o provedení výpočtu daně z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků a o provedení ročního zúčtování záloh na daň za zdaňovací období

z důvodu, že za uvedené zdaňovací období nejsem povinen podat ze svých příjmů přiznání k dani z příjmů fyzických osob a současně prohlašuji, že

- A. jsem nepobíral kromě mzdy od jednoho plátce nebo postupně od více plátců včetně mezd dodatečně zúčtovaných nebo vyplacených těmito plátců v době, kdy jsem pro ně již nevykonával závislou činnost nebo funkci a neuplatňoval odečet úroků z hypotečního úvěru banky, kromě příjmů zdanitelných zvláštní sazbou a příjmů, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny, jiné příjmy podléhající dani z příjmů fyzických osob, jejichž úhrn přesáhl 4 000 Kč v uplynulém zdaňov. období
-
- B. jsem kromě příjmů zdanitelných zvláštní sazbou a kromě příjmů, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny, pobíral příjmy podléhající dani z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků
- a) pouze od jednoho plátce ve zdaňovacím období ano-ne³⁾ ano-ne³⁾ ano-ne³⁾
- b) od dalších plátců postupně včetně mezd dodatečně zúčtovaných nebo vyplacených těmito plátců v době, kdy jsem pro ně již nevykonával závislou činnost nebo funkci, které níže uvádím a potvrzení o vyplacených příjmech a sražených zálohách na daň od těchto plátců současně předkládám³⁾.

Ve zdaňovacím období	jména plátců

Kromě nároku na snížení základu daně o nezdanitelné částky podle údajů uvedených již v prohlášení uplatňuji nárok

1. Na nezdanitelnou částku na manželku (manžela), která(ý) v uplynulém zdaňovacím období žila (žil) se mnou ve společné domácnosti, neměla (neměl) v tomto období vlastní příjem přesahující částku uvedenou v § 15 odst. 1 písm. c) zákona o daních z příjmů
- ano-ne³⁾ ano-ne³⁾ ano-ne³⁾
- a byla (byl) držitelkou (držitelem) průkazu ZTP/P v uplynulém zdaňovacím období
- ano-ne³⁾ ano-ne³⁾ ano-ne³⁾

Při vyplnění tiskopisu postupujte, prosím, podle pokynů. Nevyplněné řádky proškrtněte! Poplatníky daně z příjmů fyzických osob podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), jsou fyzické osoby.

Finančnímu úřadu v, ve, pro

01 Daňové identifikační číslo

02 Rodné číslo

03a Typ přiznání¹⁾

řádné

opravné

dodatečné

03b Zaplacen více
na ř. 66b
(přeplatek)¹⁾

03c Poplatník
podle § 2
odst. 3 zákona¹⁾

otisk prezentačního razítka finančního úřadu

04 Toto daňové přiznání zpracoval a předkládá daňový poradce na základě plné moci k zastupování,
která byla podána správci daně před uplynutím neprodloužené lhůty.

ano/ne

05 Důvody pro podání dodatečného daňového přiznání zjištěny dne

TYP: **A**

PŘIZNÁNÍ

k dani z příjmů fyzických osob

za zdaňovací období (kalendářní rok)

pro poplatníky mající příjmy pouze ze závislé činnosti a z funkčních požitků
ze zdrojů na území České republiky

(podle zákona číslo 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů - dále jen "zákon")

1. ODDÍL - Údaje o poplatníkovi

06 Příjmení	07 Jméno	08 Dřívější příjmení
09 Titul	10 Státní příslušnost	11 Číslo pasu

Adresa bydliště (trvalého pobytu) v den podání přiznání

12 Obec	13 Ulice	14 Číslo popisné/orientační
15 PSČ	16 Telefon/mobilní telefon	17 Fax/e-mail
		18 Stát

Adresa bydliště (trvalého pobytu) k poslednímu dni kalendářního roku, za který se daň vyměřuje

Řádky 19 až 22 vyplňte pouze v případě, že adresa k poslednímu dni kalendářního roku, za který se daň vyměřuje, je rozdílná od adresy v den podání přiznání.

19 Obec	20 Ulice	21 Číslo popisné/orientační	22 PSČ
---------	----------	-----------------------------	--------

Adresa pobytu na území České republiky, kde se poplatník obvykle ve zdaňovacím období zdržoval

Řádky 23 až 28 vyplňte pouze v případě, že nemáte bydliště (trvalý pobyt) na území ČR.

23 Obec	24 Ulice	25 Číslo popisné/orientační
26 PSČ	27 Telefon/mobilní telefon	28 Fax/e-mail

¹⁾ příslušnou variantu označte křížkem

Částka podle § 15 odst. 1	Vyplní v celých Kč			
	poplatník		finanční úřad	
	počet měsíců	Kč	počet měsíců	Kč
45 písmeno a) zákona (základní nezdánitelná částka)				
46a) písmeno b) zákona (na vyživované dítě)				
46b) písmeno b) (na vyživované dítě, které je držitelem ZTP-P)				
47a) písmeno c) zákona (na manželku/manžela)				
47b) písmeno c) (na manželku/manžela, který je držitelem ZTP-P)				
48 písmeno d) zákona (na poživatele část. invalidního důchodu)				
49 písmeno e) zákona (na poživatele plného inv. důchodu)				
50 písmeno f) zákona (na držitele průkazky ZTP-P)				
51 písmeno g) zákona (studium)				
52 Částka podle § 15 odst. 8 zákona - hodnota daru				
53 Částka podle § 15 odst. 10 zákona - odečet úroků				
54 Částka podle § 15 odst. 12 zákona - penzijní připojištění				
55 Částka podle § 15 odst. 13 zákona - životní pojištění				
56 Další částky				
57 Celkem nezdánitelné části základu daně a položky odečitatelné od základu daně (ř. 45 + 46a + 46b + 47a + 47b + 48 + 49 + 50 + 51 + 52 + 53 + 54 + 55 + 56)				
58 Základ daně snížený o nezdánitelné části základu daně a položky odečitatelné od základu daně (ř. 40-57)				
59 Základ daně zaokrouhlený na celé stovky korun dolů				
60 Daň podle § 16 odst. 1 zákona				

4. ODDÍL - DODATEČNÉ DAŇOVÉ PŘÍZNÁNÍ

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
61 Poslední známá daňová povinnost		
62 Zjištěná daňová povinnost podle § 41 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (ř. 61)		
63 Rozdíl řádků (ř. 62-61) : zvýšení (+) částka daně se zvyšuje, snížení (-) – částka daně se snižuje		

Při vyplnění tiskopisu postupujte, prosím, podle pokynů. Nevyplněné řádky proškrtněte! Poplatníky daně z příjmů fyzických osob podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), jsou fyzické osoby. Při výpočtu daně z příjmů fyzických osob uvádějte údaje vždy v celých korunách, není-li v pokynech k vyplnění jednotlivých řádků uvedeno jinak! Při zaokrouhlování částek postupujte podle § 46a odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů!

Finančnímu úřadu v, ve, pro

01 Daňové identifikační číslo

02 Rodné číslo

03a Typ přiznání¹⁾

řádné

opravné

dodatečné

03b Zaplacen více
na řádku 125b
(přeplatek)¹⁾

03c Poplatník
podle § 2
odst. 3 zákona¹⁾

04 Kód rozlišení typu přiznání¹⁾

Prohlášení
konkursu
(P)

Zrušení
konkursu
(Z)

Úmrtí
(U)

Datum P:

datum Z:

datum U:

05 Toto daňové přiznání zpracoval a předkládá daňový poradce na základě plné moci k zastupování,
která byla podána správci daně před uplynutím neprodloužené lhůty.

ano / ne

06 V tomto zdaňovacím období uplatňuji na své zaměstnance se změněnou pracovní schopností
slevy na dani

ano / ne

07a V tomto zdaňovacím období jsem měl příjmy za více zdaňovacích období

ano / ne

07b V tomto zdaňovacím období jsem měl příjmy ze zdrojů v zahraničí

ano / ne

08 Důvody pro podání dodatečného daňového přiznání zjištěny dne

PŘIZNÁNÍ

k dani z příjmů fyzických osob podle zákona

TYP: **B**

za zdaňovací období (kalendářní rok) nebo jeho část²⁾ od do

1. ODDÍL - Údaje o poplatníkovi

09 Příjmení	10 Jméno	11 Dřívější příjmení
12 Titul	13 Státní příslušnost	14 Číslo pasu

Adresa bydliště (trvalého pobytu) v den podání přiznání

15 Obec	16 Ulice	17 Číslo popisné / orientační
18 PSČ	19 Telefon / mobilní telefon	20 Fax / e-mail
		21 Stát

¹⁾ Označte křížkem odpovídající variantu
²⁾ Údaj „jeho část“ vyplíte pouze máte-li přiznání typu P nebo Z nebo U.

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
42 Příjmy ovlivňující základ daně podle zákona		
43 Výdaje ovlivňující základ daně podle zákona		
44 Pojistné (u výdajů uplatněných % z příjmů)		
45 Rozdíl mezi příjmy a výdaji (ř. 42 – 43 – 44) nebo hospodářský výsledek před zdaněním (zisk +, ztráta –) ke dni		

Řádky 46 a 47 vyplňte pouze v případě upravujete-li základ daně podle § 23 zákona

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
46 Úhrn částek zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji (částka přenesená z Přílohy č. 1 3. oddílu, odst. B, ř. 6)		
47 Úhrn částek snižující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji (částka přenesená z Přílohy č. 1 3. oddílu, odst. C, ř. 8)		

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
48 Příjmy z kapitálového majetku dle § 8 zákona		
49a Podíl na společných příjmech připadající na spolupracující osoby nebo podíl na hospodářském výsledku (zisk) podle § 13 zákona		
49b Podíl na společných výdajích připadající na spolupracující osoby nebo podíl na hospodářském výsledku (ztráta) podle § 13 zákona		
50a Váš podíl na společných příjmech jako spolupracující osoby podle § 13 zákona		
50b Váš podíl na společných výdajích jako spolupracující osoby podle § 13 zákona		
51 Zbývající část příjmů za více zdaňovacích období snížená o zbývající část výdajů připadající na příjmy za více zdaňovacích období podle § 14 zákona.		
52 Váš podíl jako společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti.		
53 Ostatní úpravy (+)		
54 Ostatní úpravy (–)		
55 Úhrn řádků (ř. 48 + 49a – 49b – 50a + 50b + 51 – 52 – 53 + 54)		

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
56 Dílčí základ daně (ztráta) připadající na příjmy dle § 7 zákona (ř. 45 + 46 – 47 – 55)		

Příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky a příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
57 Dílčí základ daně připadající na příjmy podle § 8 zákona		

Údaje vyplňte v celých Kč

Rodné číslo:

Údaje k 3. ODDÍLU - Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

A. Údaje k druhu podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti pro poplatníky s příjmy podle § 7 zákona

Datum zahájení činnosti		Datum přerušení činnosti		Datum ukončení činnosti		Datum obnovy činnosti	
Druh činnosti podle § 7 zákona, ze které jsem dosáhl za zdaňovací období nejvyšších příjmů							
Druh podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti				Příjmy / Výnosy (vyplňte v celých Kč)		Výdaje / Náklady (vyplňte v celých Kč)	
1				2		3	
1							
2							
3							
4							
5							
6							

Máte-li některý z druhů příjmů (jeden i více) uvedených v „Pokynech“, uveďte ve sloupci 1 označení jedné z daných možností (A až CH) a název.

B. Částky zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji

	poplatník	finanční úřad
1 Částky uvedené v § 23 odst. 3 písm. a) zákona zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
2 Částky uvedené v § 23 odst. 6 zákona zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
3 Částky uvedené v § 23 odst. 8 písm. b) zákona upravující (zvyšující) hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
4 Částky uvedené v § 23 odst. 9 zákona zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
5 Další částky podle zákona zvyšující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji mimo částek uvedených v předchozích řádcích (1, 2, 3, 4)		
6 Úhrn řádků (1 + 2 + 3 + 4 + 5)		

C. Částky snižující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji

	poplatník	finanční úřad
1 Částky uvedené v § 23 odst. 3 písm. b) zákona snižující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
2 Částky uvedené v § 23 odst. 3 písm. c) zákona snižující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
3 Příjmy uvedené v § 23 odst. 4 písm. a) zákona nezahrnované do hospodářského výsledku nebo rozdílu mezi příjmy a výdaji		
4 Příjmy uvedené v § 23 odst. 4 písm. b) zákona nezahrnované do hospodářského výsledku nebo rozdílu mezi příjmy a výdaji		
5 Příjmy uvedené v § 23 odst. 4 zákona mimo příjmů podle § 23 odst. 4 písm. a) a písm. b) zákona o daních z příjmů, nezahrnované do hospodářského výsledku nebo rozdílu mezi příjmy a výdaji		
6 Částky uvedené v § 23 odst. 8 písm. b) zákona upravující (snižující) hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji		
7 Další částky podle zákona snižující hospodářský výsledek nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji mimo částek uvedených v předchozích řádcích (1, 2, 3, 4, 5, 6)		
8 Úhrn řádků (1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7)		

I. Výpočet daně z příjmů dosažených za více zdaňovacích období

	poplatník	finanční úřad
1 Procento daně ze základu daně (ř. 99 z Přiznání 8. oddílu děleno ř. 75 z Přiznání 7. oddílu násobeno stem). Jestliže takto zjištěné procento je menší než 15 %, použije se pro výpočet daně ze zbývajících částí příjmů sazba daně ve výši 15 %		
2 Úhrn zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období, snížený o příslušnou část výdajů, kromě příjmů vyňatých (ř. 51 z Přiznání 3. oddílu)		
3 Daň ze zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období (ř. 1 násobeno ř. 2, děleno stem)		
4 Úhrn zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období, snížený o příslušnou část výdajů, na který je uplatňován zápočet daně zaplacené v zahraničí		
5 Poměrná část daně zaplacené v zahraničí z úhrnu zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období v souladu se smlouvou		
6 Procento úhrnu zbývajících částí příjmů uvedeno v procentech, (ř. 4 děleno ř. 2, násobeno stem)		
7 Z částky daně zaplacené v zahraničí lze maximálně započítat (ř. 3 násobeno ř. 6, děleno stem)		
8 Daň ze zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období (ř. 5 maximálně však do výše ř. 7 uznaná k zápočtu)		
9 Rozdíl řádků (ř. 5 – ř. 8) je větší než nula. V případě, že rozdíl řádků je menší než nula, řádek proškrtněte		
10 Daň ze zbývajících částí příjmů dosažených za více zdaňovacích období po zápočtu daně zaplacené v zahraničí (ř. 3 – ř. 8) Pokud vám vyšlo záporné číslo, do řádku uveďte nulu		

J. Slevy na dani

Vyplňte v případě, že zaměstnáváte osoby se změněnou pracovní schopností a uplatňujete slevu na dani podle § 35 odst. 1 zákona. Výpočet přepočteného stavu zaměstnanců, na které uplatňujete slevu na dani, proveďte podle návodu uvedeného v Pokynu k vyplnění přiznání

a) průměrný roční přepočtený stav zaměstnanců se změněnou pracovní schopností	b) průměrný roční přepočtený stav zaměstnanců se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením
---	--

	poplatník	finanční úřad
1 Slevy dle § 35 odst. 1 zákona		

K. Příjmy ze zahraničí – metoda zápočtu daně zaplacené v zahraničí

	poplatník	finanční úřad
1 Úhrn příjmů ze zdrojů v zahraničí, u nichž se uplatní zápočet		
2 Daň zaplacená v zahraničí z příjmů uvedených na ř. 1		
3 Procento příjmů ze zdrojů v zahraničí uvedeno v procentech (ř. 1 děleno ř. 75 Přiznání 7. oddílu – ř. 2 Přílohy č. 1 oddílu CH/, násobeno stem). Výjde-li procento větší nebo rovno 100, použijte 100		
4 Z částky daně zaplacené v zahraničí lze maximálně započítat (ř. 101 Přiznání 9. oddílu násobeno ř. 3, děleno stem)		
5 Daň uznaná k zápočtu (ř. 2 maximálně však do výše ř. 4)		
6 Rozdíl řádků (ř. 2 – ř. 5) je větší než nula. V případě, že rozdíl řádků je kladný, lze uplatnit částku zbylé daně v následujícím zdaňovacím období podle § 24 odst. 2 písm. ch) zákona. V případě, že rozdíl řádků je záporný, řádek proškrtněte		

L. Doplňující údaje

	poplatník	finanční úřad
1 Čistý obrat (podle výpočtu z Výkazu zisků a ztrát uvedeného v Pokynech)		
2 Uplatněné odpisy celkem		
3 Z toho odpisy nemovitostí		
4 Pohledávky, jejichž účast lze uplatnit, podle Čl. II. bodu 7. zákona č. 492/2000 Sb., jako výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů		
5 20 % z neuhrazené části pohledávek nebo cen pořízení pohledávek uvedených na řádku 4 stanovených dle Čl. II. bodu 7 492/2000 Sb.		
6 Z částky uvedené v ř. 5 uplatněno podle Čl. II. bodu 7. zákona č. 492/2000 Sb. jako výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů		
7 Z pohledávek uvedených v ř. 4 je možno uplatnit podle Čl. II. bodu 7. zákona č. 492/2000 Sb. jako výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů v dalších letech.		

7. ODDÍL - Základ daně, ztráta		
	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
68 Dílčí základ daně podle § 6 (ř. 41) zákona		
69 Dílčí základ daně nebo ztráta podle § 7 (ř. 56) zákona. Ztrátu uveďte se znaménkem minus (-)		
70 Dílčí základ daně podle § 8 (ř. 57) zákona		
71 Dílčí základ daně nebo ztráta podle § 9 (ř. 64) zákona. Ztrátu uveďte se znaménkem minus (-)		
72 Dílčí základ daně podle § 10 (ř. 67) zákona		
73 Úhrn řádků (§ 7, § 8, § 9, § 10 zákona) pro odečet ztráty podle § 34 odst. 1 zákona je kladný (ř. 69 + 70 + 71 + 72)		
74 Úhrn řádků (§ 7, § 8, § 9, § 10 zákona) je záporný (ř. 69 + 70 + 71 + 72) (daňová ztráta) - údaj přeneste na ř. 100		
75 Základ daně (ř. 68 + 73)		
76 Uplatňovaná výše vzniklé a vyměřené ztráty za před- cházející zdaňovací období maximálně do výše řádku 73		
77 Základ daně po odečtení ztráty (ř. 75 – 76)		

8. ODDÍL - Nezdanitelné části základu daně, odčitatelné položky a daň celkem

Tab. č. 2

ÚDAJE KE ZJIŠTĚNÍ NÁROKŮ NA UPLATNĚNÍ NEZDANITELNÉ ČÁSTI ZÁKLADU PODLE § 15 ZÁKONA

Údaje vyplňte pouze v případě, že uplatňujete nezdanitelné části základu daně podle § 15 zákona, tzn. částky na řádku 80 až 85.

78 Pobíral jsem k 1. 1. zdaňovacího období starobní důchod ze sociálního zabezpečení ano / ne ⁵⁾			
79 Roční výše starobního důchodu za zdaňovací období		(Kč)	
ÚDAJE O MANŽELCE (MANŽELOVI)			
80 Příjmení, jméno, titul		81 Rodné číslo	/
ÚDAJE O DĚTECH ŽIJÍCÍCH V DOMÁCNOSTI			
Příjmení a jméno		Rodné číslo	Kód
1		2	3
1			
2			
3			
4			
5	Celkem	x x x x x	x x x

K tabulce č. 2: Zde se uvedou děti, na které za stejné období kalendářního roku neuplatnil nárok na nezdanitelné částky ze základu daně jiný poplatník. Ve sloupci č. 3 (kód) uveďte pro každé dítě jednu z možností označených A, B1, B2 nebo B3 uvedených v „Pokynech“, pokud je budete uplatňovat jako vyživované.

⁵⁾ Zákon ČNR 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

10. ODDÍL - Daňová povinnost pro výpočet záloh

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
110 Daň sražená plátcem podle § 36 odst. 6 zákona		
111 Započtená částka sražené daně, nezahrnovaná do poslední známé daňové povinnosti dle § 38a zákona, nejvýše do částky uvedené na ř. 107		
112 Poslední známá daňová povinnost pro účely stanovení záloh podle §38a zákona se zahrnutím příjmu podle §10 zákona (ř. 109 – ř. 111)		

11. ODDÍL - Dodatečné daňové přiznání

	Vyplní v celých Kč	
	poplatník	finanční úřad
113 Poslední známá daňová povinnost		
114 Zjištěná daňová povinnost podle § 41 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (ř. 109)		
115 Rozdíl řádků (ř. 114 – ř. 113): zvýšení (+) - částka daně se zvyšuje, snížení (-) - částka daně se snižuje		
116 Poslední známá daňová ztráta		
117 Zjištěná ztráta podle § 41 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (ř. 100)		
118 Rozdíl řádků (ř. 117 – 116): zvýšení (+) - daňová ztráta se zvyšuje, snížení (-) - daňová ztráta se snižuje		

12. ODDÍL - Placení daně

		Vyplni v celých Kč	
		poplatník	finanční úřad
119	Na zálohách daně z příjmů ze závislé činnosti sražno všemi zaměstnavateli celkem		
120	Na zbývajících zálohách zapláceno celkem		
121	Zaplacená daň stanovená paušální částkou podle § 7a zákona		
122	Započtená částka daně sražené plátcem podle § 36 odst. 6 zákona uvedená na ř. 111		
123	Zajištěná daň plátcem podle § 38e zákona		
124	Zaplacená daňová povinnost podle § 38gb odst. 5 zákona		
125a	Zapláceno méně (zbývá doplatit) (ř. 109 – ř. 119 – ř. 120 – ř. 121 – ř. 122 – ř. 123 – ř. 124)		
125b	Zapláceno více (přeplatek) (ř. 109 – ř. 119 – ř. 120 – ř. 121 – ř. 122 – ř. 123 – ř. 124)		